

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Andrea Lhotáková

Časopis Nová Praha v letech 1968 a 1969

Bakalářská práce

Praha 2013

Autor práce: **Andrea Lhotáková**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.**

Rok obhajoby: 2013

Bibliografický záznam

LHOTÁKOVÁ, Andrea. *Časopis Nová Praha v letech 1968 a 1969*. Praha, 2013. 80 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Abstrakt

Bakalářská práce „Časopis Nová Praha v letech 1968 a 1969“ se zabývá čtrnáctideníkem *Nová Praha*, který v letech 1951–1969 vydával Ústřední národní výbor, resp. Národní výbor hlavního města Prahy. Původně se jednalo o titul pro pracovníky tohoto správního orgánu, z něhož se postupem času stal regionální časopis určený široké veřejnosti, který informoval o aktuálním dění v metropoli. Hlavními tématy byly správa a výstavba města, rozvoj městské dopravy, kultura a historie Prahy.

Úvodní kapitola popisuje vznik, vývoj, charakteristiku a tematické zaměření tohoto periodika. Následující kapitola je věnována historickým souvislostem, situaci v Československu v 60. letech a mediálnímu prostředí této doby.

Práce si vytkla za cíl komplexně popsat poslední dva ročníky čtrnáctideníku (pro lepší pochopení rozšířené o ročník 1967) – analýze byla podrobena především obsahová náplň, vnitřní uspořádání, kontinuita a proměna jednotlivých rubrik a hlavních témat, složení redakce a grafická úprava. Pokládá si také otázku, do jaké míry sledoval list běžný život v hlavním městě a jakým způsobem zachytil politické změny a události spojené s obdobím tzv. Pražského jara. Závěrečná kapitola se zabývá hodnocením časopisu a okolnostmi, které vedly k jeho přeměně v měsíčník.

Abstract

The bachelor's thesis entitled "Nová Praha Magazine in 1968 and 1969" deals with the biweekly magazine *Nová Praha*, which was published by the Central National Committee, or the National Committee of Prague, between 1951 and 1969. It was originally a title for the employees of said administrative authority, but over time became a regional magazine intended for the general public and provided information about current events in the metropolis. Its main topics were local administration, construction in the city, expanding the city's transport system and the culture and history of Prague.

The introduction describes the inception, development, nature and thematic focus of this periodical. The next chapter is devoted to the historical circumstances, the situation in Czechoslovakia in the 1960s and the media environment of the time.

The goal of this thesis is to provide a comprehensive description of the last two years of the biweekly magazine (expanded to include 1967 for ease of comprehension); the analysis covers primarily the contents, internal organization, continuity and change in individual sections and main topics, the composition of the editorial staff and graphic design. It also poses the question to what extent the paper observed regular life in the capital city and in what way it captured the political changes and events related to the Prague Spring. The final chapter is dedicated to an evaluation of the magazine and the circumstances that led to its conversion to a monthly publication.

Klíčová slova

Praha, regionální tisk, čtrnáctideník, pražský národní výbor, Pražské jaro, Nová Praha

Keywords

Praha, regional press, biweekly, Prague National Committee, Prague spring, Nová Praha

Rozsah práce: 108 745 znaků

Prohlášení

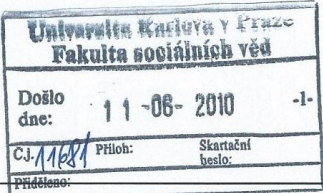
1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 21. 5. 2013

Andrea Lhotáková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní Doc. PhDr. Barbaře Köpplové, CSc. za její ochotu, cenné rady a připomínky.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Lhotáková Andrea	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2008	
E-mail diplomantky/diplomanta: andrea.lhotakova@centrum.cz	
Studijní obor/typ studia: Mediální studia / kombinované	
Předpokládaný název práce v češtině: Časopis Nová Praha v letech 1968 a 1969	
Předpokládaný název práce v angličtině: Magazine Nová Praha in 1968 and 1969	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012): (diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012) LS 2011	
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): Práce bude pojednávat o regionálním časopisu Nová Praha se zaměřením na poslední dva ročníky, které vycházely v letech 1968 a 1969. Jejím cílem bude popis tohoto periodika, jeho vzniku, historie, postavení ve struktuře pražského tisku, a především komplexní popis jeho obsahu, vnitřního uspořádání a grafického provedení. Práce se též bude věnovat odrazu událostí, ke kterým v uvedeném období došlo, do jaké míry byl časopis ovlivněn komunistickou ideologií a jaký prostor zaujímala politická témata v porovnání s tématy týkajícími se každodenního života obyvatel hlavního města či tématy z oblasti kultury a historie Prahy.	
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): ÚVOD <i>Popis tématu bakalářské práce – základní informace o periodiku a období, na které se práce zaměřuje, stanovení hlavního cíle, uvedení postupů při zpracování, stručný nástin obsahu jednotlivých kapitol.</i>	
1. VZNIK A VÝVOJ ČASOPISU NOVÁ PRAHA 1.1 Vznik a obecná charakteristika časopisu 1.2 Vývoj periodika 1.3 Redakce, rubriky a hlavní témata 1.4 Postavení periodika v rámci pražského tisku <i>Uvedení základních informací o počátku časopisu, jeho obsahovém zaměření a pozici v kontextu pražských periodik.</i>	
2. 60. LÉTA 20. STOLETÍ V ČESKOSLOVENSKU 2.1 Politická situace v Československu 2.2 Období Pražského jara 2.3 Srpen 1968 a následný vývoj 2.4 Mediální prostředí <i>Popis historických souvislostí: situace v průběhu 60. let a především události v roce 1968–1969, zachycení dopadu těchto událostí na mediální scénu.</i>	

3. ČASOPIS NOVÁ PRAHA V LETECH 1968 a 1969

3.1 Redakce

3.2 Rubriky

3.3 Témata

3.4 Grafická úprava

Charakteristika časopisu: složení redakce, pravidelné rubriky, přehled hlavních témat (např. pražské aktuality, výstavba a doprava v Praze), dopad politických změn a událostí na obsah časopisu. Popis grafické úpravy, především titulních stránek vybraných čísel.

4. HODNOCENÍ ČASOPISU NOVÁ PRAHA, NÁSTIN JEHO DALŠÍHO VÝVOJE

Postavení časopisu ve struktuře pražského tisku na konci 60. let a nástin jeho dalšího vývoje spojený s přeměnou v měsíčník

ZÁVĚR

RESUMÉ

SUMMARY

POUŽITÉ ZDROJE

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHY

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období, za které bude analyzován):

Časopis Nová Praha – vybraná čísla z ročníků vydaných v letech 1968 a 1969

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Výběr primárních zdrojů (konkrétní čísla časopisu Nová Praha z let 1968 a 1969), které budou analyzovány. Následná analýza zaměřená na obsahovou strukturu periodika, kontinuitu či proměnu jednotlivých rubrik. U vybraných čísel z tohoto období bude analýze podrobena též grafická úprava periodika.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

BĚLINA, Pavel: *Dějiny Prahy, 2. díl.* Praha, Litomyšl: Paseka, 1998.

Přehledné zpracování pražských dějin zachycuje historické události, politické dění, správní, demografický, urbanistický a hospodářský vývoj města, mapuje pražskou dopravu, infrastrukturu, umělecký i kulturní život Prahy.

BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan: *Úvod do studia médií.* Brno: Barrister & Principal, 2003.

Knihy shrnuje poznatky ze studia médií a na příkladech z českých i světových médií vykládá, jakou roli média sehrávají v životě jednotlivce i společnosti. Vysvětluje, proč je třeba média studovat, jak je možné je studovat, jak analyzovat mediované obsahy, jak přistupovat k chování médií a jak kvalifikovaně uvažovat o jejich účincích.

HAVLÍČEK, Dušan: *Jaro na krku: zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ od června do prosince 1968.* 1.vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998.

Knihy osobních vzpomínek podrobně popisuje politické události roku 1968 včetně okupace vojsky Varšavské smlouvy. Autor–novinář, působil v té době jako vedoucí úseku tisku, rozhlasu a televize ÚV KSČ. Jedná se o zajímavé svědectví týkající se aktérů srpnových událostí.

KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1967-1969*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993.

Odborná publikace pro učitele zachycuje v 5 kapitolách vývoj, průběh a obsah československé reformy na konci 60. let.

KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim (ed.): *Česká média a česká společnost v 60. letech*. Praha: Radioservis, 2008.

Kniha popisuje postavení médií v 60. letech 20. století, během kterých došlo v české společnosti k postupnému uvolňování a zmenšování míry cenzury a propagandy.

KŘIVÁNKOVÁ, Alena, VATRÁL, Jozef: *Dějiny československé žurnalistiky. IV. díl: český a slovenský tisk v letech 1944-1987*. Praha: Novinář, 1989.

Poslední díl vysokoškolské učebnice Dějiny československé žurnalistiky přehledně popisuje vývoj a strukturu českého a slovenského tisku v období 1944 až 1987.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Datum / Podpis studenta/ky

10.06.2010

Křivánková
.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na UK FSV vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

10.6.2010 *Koř/Grul*
.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY UK FSV. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU KOPÍÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE DOPORUČENÉ PEDAGOGEM/PEDAGOŽKOU BUDE VEDENÍ IKSŽ POUZE BRÁT NA VĚDOMÍ, TEZE PODÁVANÉ STUDENTEM SAMOSTATNĚ BUDE PROJEDNÁVAT.

Obsah

ÚVOD.....	2
1. VZNIK, VÝVOJ A CHARAKTERISTIKA ČASOPISU NOVÁ PRAHA.....	4
1.1 <i>Vznik a vývoj časopisu Nová Praha</i>	<i>4</i>
1.2 <i>Obecná charakteristika časopisu</i>	<i>5</i>
1.3 <i>Redakce a její postavení v rámci národního výboru.....</i>	<i>7</i>
1.4 <i>Rubriky a hlavní témata do roku 1966.....</i>	<i>9</i>
1.5 <i>Postavení periodika v rámci pražského tisku</i>	<i>11</i>
2. 60. LÉTA 20. STOLETÍ V ČESKOSLOVENSKU	12
2.1 <i>Politická situace v Československu.....</i>	<i>12</i>
2.2 <i>Období Pražského jara.....</i>	<i>15</i>
2.3 <i>Srpen 1968 a následný vývoj</i>	<i>16</i>
2.4 <i>Situace na pražské radnici.....</i>	<i>18</i>
2.5 <i>Mediální prostředí.....</i>	<i>19</i>
3. ČASOPIS NOVÁ PRAHA V LETECH 1967, 1968 A 1969	24
3.1 <i>Rok 1967.....</i>	<i>24</i>
3.1.1 <i>Redakce, autoři článků.....</i>	<i>25</i>
3.1.2 <i>Rubriky, témata</i>	<i>26</i>
3.2 <i>Rok 1968.....</i>	<i>30</i>
3.2.1 <i>Redakce, autoři článků.....</i>	<i>30</i>
3.2.2 <i>Rubriky, témata</i>	<i>31</i>
3.3 <i>Rok 1969.....</i>	<i>39</i>
3.3.1 <i>Redakce, autoři článků.....</i>	<i>40</i>
3.3.2 <i>Rubriky, témata</i>	<i>40</i>
3.4 <i>Grafická úprava a fotografie posledních ročníků časopisu</i>	<i>46</i>
4. HODNOCENÍ ČASOPISU, NÁSTIN JEHO DALŠÍHO VÝVOJE.....	49
ZÁVĚR	52
SUMMARY	53
POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE	55
SEZNAM PŘÍLOH	59
PŘÍLOHY	61

Úvod

Téma své bakalářské práce „Časopis Nová Praha v letech 1968 a 1969“ jsem si vybrala proto, že se dlouhodobě se zajímám o život v Československu koncem 60. let a chtěla jsem zjistit, jakým způsobem správní orgán hlavního města Prahy informoval Pražany o dění v jejich městě.

Ačkoli čtrnáctideník *Nová Praha* vycházel v letech 1951–1969, navázal na tradiční věstníky, které v metropoli vycházely již od konce 19. století. V první kapitole se tedy budu věnovat poměrně složitému vývoji a proměnám jednotlivých titulů, které časopisu předcházely, následně charakteristice listu, redakci, rubrikám a tématům do roku 1966, přičemž jsem vycházela z prostudování těchto periodik dostupných v Národní knihovně a Archivu hlavního města Prahy.

Oproti přiloženému projektu jsem práci rozšířila o podkapitulu týkající se postavení redakce v rámci Národního výboru hlavního města Prahy, který tento titul vydával. Podařilo se mi oslovit tehdejšího tajemníka této instituce, který se na tvorbě časopisu v 60. letech významně podílel, dva roky působil jako předseda redakční rady a poskytl mi pro tuto podkapitulu zajímavé informace.

Pro lepší pochopení souvislostí jsem se v následující kapitole snažila nastínit politickou, hospodářskou a společenskou situaci v Československu v 60. letech, změny, ke kterým dochází v průběhu Pražského jara, a také činnost sdělovacích prostředků zasazenou do kontextu tohoto období. Tato část byla doplněna o podkapitulu zabývající se situací v hlavním městě, především na pražské radnici.

Třetí kapitola je pro tuto práci stěžejní – jedná se o analýzu posledních ročníků časopisu *Nová Praha*, jejímž hlavním cílem bylo popsat celkovou charakteristiku listu, obsahové zaměření, hlavní témata, autory příspěvků a též grafickou úpravu. Vzhledem k tomu, že se v roce 1966 vydavatel rozhodl pro změnu koncepce tohoto periodika, po domluvě s vedoucí mé práce jsem do analýzy zahrнула i ročník 1967, ve kterém se utvářela nová struktura listu.

Jako primární zdroj mi posloužily ročníky 1967, 1968 a 1969 – pro svou analýzu jsem vybrala vždy první číslo a následně všechna sudá čísla daného ročníku. V případě provázanosti některých témat jsem pro úplnost doplnila informaci z lichého čísla. Dalším cenným zdrojem byly materiály Archivu hlavního města Prahy, konkrétně zápisy z porad a jednání nejvyšších funkcionářů národního výboru, díky kterým bylo možné prozkoumat zákulisí vydávání tohoto periodika.

Závěrečná kapitola se zabývá komplexním hodnocením analyzovaných ročníků a věnuje také pozornost okolnostem, které souvisely s personálními změnami ve vedení listu a s přípravou nové koncepce s ohledem na přeměnu časopisu v měsíčník. Při rozboru a hodnocení časopisu jsem vycházela především z vlastního úsudku, neboť dosud se tímto periodikem žádná práce či studie podrobněji nezabývala.

Vzhledem k tomu, že do časopisu přispívali nejen členové národního výboru hlavního města Prahy, ale také mnoho spisovatelů a publicistů, snažila jsem se o nich najít bližší informace. Jako důležitý zdroj se v tomto případě ukázaly publikace a kartotéka sestavená bibliografem Jaroslavem Kuncem, bohužel u některých osobností se však ani v archivech nepodařilo dohledat podrobnější údaje.

Při zpracování podkapitol o mediálním prostředí mi posloužily především knihy: *Dějiny českých médií 20. století* od J. Končelíka, P. Večeři a P. Orsága a *Dějiny českých médií* od P. Bednaříka, J. Jiráka a B. Köpplové, upustila jsem tedy od záměru vycházet z titulu *Dějiny československé žurnalistiky: český a slovenský tisk v letech 1944–1987* od A. Křivánkové a J. Vatrála.

Kromě zmíněných úprav byla skladba kapitol zachována tak, jak je uvedena v příložených tezích, lehce byly pozměněny či upřesněny jen některé názvy kapitol.

1. Vznik, vývoj a charakteristika časopisu Nová Praha

1.1 Vznik a vývoj časopisu Nová Praha

Titul *Nová Praha* se mezi československými periodiky objevil v průběhu 20. století dvakrát. Poprvé v letech 1925–1930, kdy pod tímto názvem vycházel nákladem Pražských vzorkových veletrhů časopis označený v tiráži jako „ilustrovaný čtrnáctideník pro národní hospodářství, cestovatelství a sport“, od roku 1926 přeměněný na „ilustrovaný týdeník“.

Podruhé se s tímto názvem setkáváme v letech 1951–1969, jakožto s listem vydávaným Ústředním národním výborem (ÚNV) hlavního města Prahy, resp. Národním výborem hlavního města Prahy¹. Uvedené časopisy spolu však nijak nesouvisely, je důležité poznamenat, že se jednalo se pouze o shodu názvu.

První číslo časopisu *Nová Praha*, kterému se tato práce věnuje, vyšlo v lednu 1951. Vzhledem k tomu, že v záhlaví je uveden již 54. ročník, je potřeba chronologicky přiblížit historii tohoto listu, která spadá do období Rakouska-Uherska.

V sobotu 13. ledna 1894 vyšlo první číslo periodika *Věstník obecní královského hlavního města Prahy*. Úvodní stránka informovala čtenáře o tom, že „Sbor obecních starších královského hlavního města Prahy usnesl se ve schůzi dne 6. 4. 1893, aby nákladem obecním byl vydáván *Věstník obecní královského hlavního města Prahy*, ve kterém se uveřejňovati mají následující zprávy...“. Dle uvedeného výčtu měl věstník přinášet zprávy o schůzích, usneseních či výkazech městské rady, magistrátní vyhlášky apod., zprvu vycházel nejméně jednou za měsíc, od roku 1900 dvakrát měsíčně.

Od 1. čísla 26. ročníku, tedy od 10. ledna 1919 dochází k úpravě názvu na *Věstník obecní hlavního města Prahy*. Od roku 1922 se jedná o *Věstník hlavního města Prahy*, který se roku 1926 mění na týdeník a v této podobě vychází až do roku 1939. Další úpravy nastaly v roce 1940 – od 1. čísla 47. ročníku vychází titul čtrnáctidenně a zásadní změna přichází v červnu, kdy je list přejmenován na *Úřední zprávy hlavního města Prahy*. K 7. červnu 1940 vychází 1. číslo I. ročníku a jednotlivé stránky jsou rozděleny na dvě části – napravo je text v německém, nalevo pak v českém jazyce. Jedinou výjimku tvoří reklamy, které jsou zprvu pouze v českém jazyce, ale již

¹ Ústřední národní výbor hlavního města Prahy (ÚNV) byl ustanoven vládním nařízením č. 46/1945 Sb. jakožto správní orgán hlavního města, na základě zákona o národních výborech č. 65/1960 Sb. byl po volbách v červnu 1960 nahrazen Národním výborem hlavního města Prahy (NVP). (Ratajová a Rataj, 2000).

v průběhu následujícího roku začínají německé texty (oběžníky, vyhlášky, rozhodnutí primátora apod.) převládat. Dne 29. června 1942 vychází č. 13, které přináší na úvodní straně zprávu o úmrtí Reinharda Heydricha. Jedná se o poslední číslo tohoto titulu, do konce války bylo vydávání listu pozastaveno².

Od 9. června 1945 vychází obnovený týdeník *Věstník hlavního města Prahy*, jedná se o 48. ročník, který navazuje na již vydávaný stejnojmenný titul. K výrazným změnám dochází u 51. ročníku v průběhu července 1948 - nejprve je v souvislosti s potřebou úspory tiskového papíru snížen počet stran o více než polovinu, poté vychází poslední číslo tohoto titulu a od pátku 30. července je časopis vydáván pod názvem *Praha* (dle redakce by měl tento časopis lépe vyhovovat moderním požadavkům obyvatel velkoměsta). V tiráži prvního čísla lze vyčíst, že se jednalo o „týdeník Ústředního národního výboru hlavního města Prahy“. Ke změně podtitulu došlo nejprve v roce 1949 (52. ročník, číslo 27) na „týdeník Ústředního národního výboru pro lidovou správu“ a poté v roce 1950 (53. ročník, číslo 10) na „časopis Ústředního národního výboru pro lidovou správu a komunální podniky“. V posledním čísle 53. ročníku se čtenáři mohli dočíst upozornění redakce, že od roku 1951 bude časopis vycházet pod názvem *Nová Praha* s dvoubarevnou obálkou.

V lednu 1951 se tedy poprvé objevuje titul, jímž se tato práce zabývá. Jednalo se o čtrnáctideník s podtitulem „časopis pražské lidové správy“, který byl vydáván Ústředním národním výborem hlavního města Prahy.

V průběhu roku 1954 byl několikrát upraven podtitul periodika - z „časopisu pražských národních výborů“ (číslo 1) na „časopis pražské lidové správy“ (číslo 2 a 3) a poté na „časopis národních výborů v Praze“ (od čísla 4). Toto označení se udrželo až do počátku 60. let, od roku 1962 je list bez podtitulu.³ Na obálku se podtitul vrací až v roce 1966, a sice od čísla 13 „časopis všech Pražanů“.

1.2 Obecná charakteristika časopisu

Časopis vycházel po celou dobu své existence jako čtrnáctideník, na konci roku vycházelo obvykle dvojčíslo (např. v letech 1951 či 1964). Formát listu byl od počátku

² Vydávání časopisu bylo pozastaveno vyhláškou Z.30668/42 P.D. Ministerstva pro lidovou osvětu z 17. 6. 1942 s účinností k 30. 6. 1942. (Národní archiv, fond Policejní ředitelství Praha II – oddělení tiskové, spolkové, bezpečnostní a dopravní, karton 2, sign. 953).

³ Titulní strany vybraných věstníků a časopisů uvedených v této podkapitole zachycují přílohy č. 1–10.

A4 v černobílém provedení, výjimku tvořila podbarvená obálka, zprvu jednou barvou, později i několika různými barvami.

Titulní strany prošly vývojem, který korespondoval s uvedenými změnami v názvech podtitulů. Tělo obálky tvořila většinou fotografie zachycující jak významné osobnosti z politické či kulturní sféry, tak záběry ze života obyvatel Prahy, které se vztahovaly k některému z hlavních článků daného čísla. Název časopisu se vyskytoval obvykle v záhlaví titulní stránky, měnila se však jeho podoba – zprvu byl psán velkým tiskacím písmem, v roce 1960 se objevuje slovo „nová“ ve formě psacího písma. Obálka dále obsahovala základní identifikační údaje (číslo ročníku, měsíc a rok) a název podtitulu (v letech 1951–1962, s výjimkou čísel 1 a 2 v roce 1956). Ke změně dochází v roce 1962, kdy je podtitul uveden pouze v tiráži a na titulní straně se vedle názvu časopisu objevuje též pěticipá hvězdička, která z obálky mizí v roce 1966.

Proměnlivý byl i rozsah jednotlivých čísel – v roce 1951 vycházel časopis o 18, výjimečně o 16 či 20 stranách. Podobně tomu bylo i v dalších ročnících, a to až do roku 1966. V případě dvojčísla byl rozsah stran obvykle dvojnásobný.

Nedílnou součástí listu *Nová Praha* tvořily fotografie – v prvních ročnících se však objevovaly spíše sporadicky, např. jen na každé třetí straně – obvykle zobrazovaly pracující lid, pražské funkcionáře, doplňovaly články o budování socialistické Prahy či připomínaly jednotlivá výročí (Únor 1948, 1. máj). Snímky byly často nahrazeny nákresey či obrázky (např. článek o Stalinově pomníku v č. 8/1951). Nadpisy působily většinou stroze, byly graficky nenáročné a až na výjimky nenápadité. Podobný ráz měla úprava časopisu po celá 50. léta, což odpovídalo i skladbě témat a převaze článků, které informovaly o vyhláškách a práci jednotlivých pražských národních výborů. Jisté zatraktivnění grafického provedení lze pozorovat od roku 1960 – fotografie již nechybí téměř na žádné dvoustraně, zachycují více běžný život v hlavním městě, ale i známé osobnosti (např. herce a zpěváky pražských divadel, sportovce, televizní hlasatelky atp.), nadpisy jsou poutavější, články jsou doplněny o přehledné jednoduché tabulky a grafy (např. rubrika *Pražská pětiletka v obrazech* - příloha č. 12).

Původní cena za jedno číslo byla 3,50 Kčs, v souvislosti s československou měnovou reformou v roce 1953 došlo od čísla 11 ke změně na 70 haléřů. Od roku 1956 do roku 1969 byla cena za jeden výtisk 1 Kčs, v případě dvojčísla pak 2 Kčs. Předplatné v roce 1960 stálo 13 Kčs pololetně, 26 Kčs celoročně.

Redakce časopisu sídlila v objektu Nové radnice na Mariánském náměstí, později přejmenovaném na Náměstí Dr. V. Vacka (od č. 19/1952), v Praze 1. Od

č. 17/1961 je v tiráži uvedena adresa redakce a administrace listu v ulici U radnice 3, Praha 1. Časopis od roku 1951 vycházel v tisku národního podniku Střeďočeké tiskárny, n. p., závod Praha II., Soukupovo náměstí 21, od roku 1960 jej tiskla tiskárna Rudé právo, vydavatelství ÚV KSČ. Dle tiráže rozšiřovala periodikum Poštovní novinová služba, objednávky přijímal každý poštovní úřad i doručovatel.

1.3 Redakce a její postavení v rámci národního výboru

Vydávání časopisu příslušelo v rámci tiskových a zpravodajských záležitostí ÚNV většinou přímo příslušným presidiálním úřadům ÚNV, od 1. 1. 1949 do konce roku 1950 Náborovému podniku hlavního města Prahy, poté presidiálnímu referátu a od května 1954 odboru organizačnímu a kontrolnímu. (Merta, 1966).

V rámci Ústředního národního výboru byla roku 1958 zřízena Tisková služba, která obstarávala zpravodajství o činnosti pražských národních výborů, vydávala periodikum *Nová Praha* a též spolupracovala se sdělovacími prostředky – tiskem, rozhlasem a televizí. Tisková služba sídlila v Nové radnici, byla řízena radou ÚNV – organizačním odborem a k 1. 12. 1963 byla přebudována na Tiskové a propagační středisko NVP, které řídila rada NVP prostřednictvím tajemníka NVP. Hlavním úkolem tohoto střediska byla koordinace publikační a propagační činnosti týkající se hospodářského, kulturního a společenského života v hlavním městě. V roce 1965 došlo k úpravě⁴ – byla zřízena redakce časopisu *Nová Praha* se statutem samostatné jednotky, zatímco publikační činnost byla převedena do nakladatelství Orbis, n. p., a informační činnost do kanceláře NVP. (Merta, 1966).

V 60. letech měla redakce časopisu *Nová Praha* kromě externích spolupracovníků tři zaměstnance – dva redaktory a jednu administrativní pracovníci. Redaktoři byli vždy kvalifikovaní novináři, členi tehdejšího Svazu novinářů. Na výběr šéfredaktora neexistovala žádná omezující kritéria, rozhodnutí o schválení do této funkce obvykle záviselo na radě NVP. Ustanovení dalších pracovníků bylo po projednání s tajemníkem NVP v pravomoci šéfredaktora⁵.

⁴ Dosavadní organizace Tiskového a propagačního střediska byla upravena usnesením plenárního zasedání NVP z 20. 12. 1965.

⁵ Odstavce o složení a fungování redakce v 60. letech byly zpracovány na základě informací prof. JUDr. Zbyňka Kiesewettera, CSc., (*11. 3. 1930), který se v 60. letech podílel na tvorbě časopisu *Nová Praha*, v letech 1965–1966 působil jako předseda redakční rady. V r. 1964 byl zvolen tajemníkem NVP, r. 1969 z této funkce odešel; poté byl poslancem Sněmovny národů Federálního shromáždění (1969–1971).

Redakce časopisu, jakožto samostatný orgán v rámci tehdejšího zastupitelského sboru a jeho aparátu, byla podřízena tajemníkovi Národního výboru hlavního města Prahy, na jiných složkách NVP nebyla závislá. Vztah k tiskovému a propagačnímu středisku měl časopis a jeho redakce pouze na bázi spolupráce.

Redakční rada, na jejíž práci se podíleli představitelé soustavy pražských národních výborů, se scházela zpravidla jedenkrát měsíčně. Zabývala se koncepčním pojetím jednotlivých čísel, nikoli tedy konkrétními články, s výjimkou jejich následného hodnocení. Za skladbu rubrik a konečné publikování příspěvků a článků odpovídala redakce a její šéfredaktor, který se účastnil všech jednání rozhodujících orgánů zastupitelského sboru, tedy pléna, rady i některých klíčových komisí.

Podle tiráže byl odpovědným zástupcem listu v roce 1951 Josef Haderer⁶, tehdejší ústřední tajemník ÚNV hlavního města Prahy. Od roku 1952 řídil redakci časopisu Josef Fleissig⁷, který působil jako vedoucí redaktor do roku 1964. Od 1. čísla roku 1965 zastával funkci předsedy redakční rady dr. Zbyněk Kiesewetter, v průběhu roku se vedoucím redaktorem stal Jaroslav Majer⁸. Z tiráží jednotlivých čísel lze vyčíst, že k dalším změnám došlo v roce 1966 – od 8. čísla je jako zástupce šéfredaktora uveden Vilém Chvalovský⁹ a od čísla 12 jako vedoucí redaktor dr. Zdeněk Fuka¹⁰, který jako šéfredaktor působil do roku 1969 (příloha č. 13 a 14).

Ze seznamů uvedených v závěru některých ročníků je zřejmé, že kromě členů redakce přispívali do časopisu *Nová Praha* mnozí dopisovatelé. Spolupráce s nimi byla plně v kompetenci redakce, proto nebyli účastni na jednání redakční rady.

⁶ Haderer, Josef (nezjištěno)

⁷ Fleissig, Josef (*22. 1. 1925), český novinář, redaktor nakladatelství *Práce* (1945–1949), později pracoval na pražském národním výboru a v letech 1949–64 redigoval časopis *Nová Praha*. Od r. 1964 působil opět v *Práci*, v r. 1968 mu byla zakázána novinářská činnost. V 70. a 80. letech vystřídal řadu zaměstnání (např. překladatel, učitel cizích jazyků, hotelový vrátný). Po r. 1990 pracoval jako zahraniční zpravodaj, jako novinář se zabýval popularizací astronautiky. Držitel ceny ČSAV za novinářskou činnost. (Adamovič, 1995).

⁸ Majer, Jaroslav (nezjištěno), funkcí vedoucího redaktora byl pověřen na základě jednání rady NVP ze dne 16. 2. 1965, usnesením rady NVP č. 66 ze dne 29. 3. 1966 byl z této funkce uvolněn.

⁹ Chvalovský, Vilém (1929–1983), český politik, publicista, novinář, vedoucí tiskové a propagační služby Kanceláře primátora hl. m. Prahy. Šéfredaktor časopisu *Nová Praha* a měsíčníku *Praha 1971, 1972, 1973*. Signatář prohlášení *Slovo do vlastních řad*. (Kubásková, 1994).

¹⁰ Fuka, Zdeněk (1927–2008), český novinář, básník, po srpnu 1968 byl existenčně postihovaný, po listopadu 1989 se stal členem Klubu novinářů Pražského jara '68 při Syndikátu novinářů ČR. Dostupné z http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_fukovab.php, [cit. 2013-04-09].

1.4 Rubriky a hlavní témata do roku 1966

Jak již bylo zmíněno v předchozí podkapitole, časopis vydával Ústřední národní výbor hlavního města Prahy, mezi hlavní témata tak patřily především zprávy týkající se činnosti Ústředního národního výboru a Okresních národních výborů (ONV). V souladu s československým politickým systémem v 50. letech byl významný prostor věnován rubrikám souvisejícím s budováním a zvelebováním socialistické Prahy (např. články o výstavbě jednotlivých pražských čtvrtí, sídlišť, průchodů, parků a hřišť). V názvech i znění těchto článků se odráželo socialistické nadšení – „Budujeme krásnou, šťastnou, socialistickou Prahu“ v č. 11/1951, „Je čas naplno rozproudít brigádnické práce“ v č. 7/1956, „Pražská pětiletka v obrazech“ v č. 14/1960 atd. Důležitými tématy byly též bytová výstavba a bytová politika (např. informace o nájemném, o financování oprav domů apod.).

Uspořádání jednotlivých čísel se během existence časopisu několikrát změnilo. Například v 1. čísle, vydaném v lednu 1951, se objevily tyto rubriky: *Vybrali jsme pro důvěrníky*, *Každý občan hospodářem (Dopisovatelé nám píší)*, *Kritisujeme, abychom pomohli*, *K neuveřejněným dopisům*, *Drobné zprávy odevšad*, či *Praha včera a dnes*. Většina článků však zatím zařazena do rubrik nebyla, uvedeny byly pouze nadpisem.

Názvy jednotlivých rubrik se v průběhu let též obměňovaly – příkladem může být rubrika *Učíme se ze zkušeností SSSR*, zavedená již v 1. čísle roku 1951 (ukázka rubriky – příloha č. 11), resp. *Ze zkušeností Sovětů* či *Sovětské zkušenosti – ze zkušeností našich přátel* (rok 1961), která zahrnovala zprávy popisující události v SSSR či články přinášející inspiraci z moskevských urbanistických plánů a objevovala se až do roku 1964.

Časopis od svého počátku informoval čtenáře o aktuálním dění v hlavním městě i přidruženém okolí (tzv. velké Praze) – o politických událostech a rozhodnutích (např. rubriky *Zápisník člena ONV*, resp. *Ze zápisníku poslance ONV*), o hospodaření jednotlivých městských částí (např. rubrika *Z pražských obvodů*, někdy též *Aktuálně z pražských obvodů*). Redaktoři se v každém čísle zabývali plánovanými či právě probíhajícími stavebními akcemi (např. série článků se v roce 1951 věnovala výstavbě Švermova mostu¹¹, článek v č. 1/1956 „Stěhujeme kapli o 31 metrů“ informoval o

¹¹ Švermův most, postaven v letech 1947–1949, od roku 1997 název Štefánikův most, spojuje dnešní Revoluční třídu s Letenským tunelem. (Josef, 1999).

přesunu kaple svaté Máří Magdalény u Čechova mostu¹²; podrobně byl od 50. let sledován průběh výstavby Nuselského mostu¹³ – např. článek z č. 1/1961 „Výsledky druhé fáze soutěže na projekt mostu přes Nuselské údolí“, reportáž z č. 8/1965 „Co nového na stavbě Nuselského mostu“ apod.).

Mezi další pravidelná témata patřilo zdravotnictví (zprávy o stavu pražských nemocnic, výstavbě nových zdravotnických zařízení aj.), školství, péče o děti a mládež, tělovýchova (např. seriál článků v roce 1966 o přípravě a průběhu spartakiády, rozhovory se sportovci), hospodářství, městská doprava (např. změny v jízdnicích řádech) a v neposlední řadě kultura, která se dostává do popředí v 60. letech. Časopis informoval o činnosti jednotlivých pražských divadel, o kulturních akcích, uměleckých soutěžích, festivalech i novinkách ze světa literatury, postupně přibývaly též rozhovory se známými umělci.

Čtenáři v každém čísle mohli najít příspěvky spadající do oblasti pragensia – například staropražské legendy, vyprávění o historických památkách, zajímavostech a významných osobnostech. O tradici tohoto tématu svědčí i skutečnost, že již v roce 1951 vycházel soubor naučných článků o dějinách Prahy od osídlení města po revoluční rok 1848. Autorem byl především dr. Václav Hlavsa¹⁴, který do časopisu přispíval po celá 50. a 60. léta (jednalo se např. o cykly „Procházka Starým Městem“ či „Malý průvodce Prahou“).

Skladba časopisu byla velmi rozmanitá – kromě úvodníků a článků se v každém čísle objevovaly reportáže, rozhovory, redakční besedy s odborníky z různých oborů a později též fotoreportáže, ankety, povídky i fejetony. Snahou časopisu bylo také usnadnit čtenářům orientaci v nových vyhláškách a zákonech, nechyběly tedy komentáře a články zabývající se jednotlivými předpisy (např. „Nový domovní řád s platností od 1. 1. 1966“ v čísle 20/1965). Prostor byl vymezen též inzercí (již od

¹² Kapli svaté Máří Magdalény hrozil zánik kvůli přestavbě letenského nábřeží a předmostí Čechova mostu v souvislosti s výstavbou Stalinova pomníku. Projekt přesunu o 31 m, který proběhl 2. 2. 1956, vypracoval akademik Stanislav Bechyně. (Poche, 2001).

¹³ První návrh na přemostění Nuselského údolí pochází z r. 1903, architektonické soutěže byly vypsané v r. 1926, 1933 a 1953. Stavba Nuselského mostu byla zahájena r. 1967, dokončena r. 1973. Po vrchní části mostu je vedena severojižní magistrála, uvnitř mostu je umístěn tubus pro metro. V letech 1975–1989 nesl název most Klementa Gottwalda. (Josef, 1999).

¹⁴ Hlavsa, Václav (1905–1986), český archivář a knihovník, v letech 1949–1960 ředitel Archivu hlavního města Prahy a v letech 1960–1965 ředitel Muzea hlavního města Prahy, autor publikací o Praze. Zdroj: Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Kunc Jaroslav. Dostupné z <http://www.badatelna.cz/fond/4354>

roku 1951 nabídky na směnu bytů) a reklamě, které obvykle patřila vnitřní strana zadní obálky (reklama měla většinou podobu textu s obrázkem, upozorňovala na výrobky a služby podniků hlavního města Prahy, nabídku výhodných autobusových či leteckých spojů, obchodní dům Bílá labuť apod.).

Redakce byla otevřena názorům čtenářů, vyzývala je k tomu, aby reagovali na uveřejněné příspěvky. Pro tento účel vytvořila v roce 1956 rubriku *Ohlasy na naše články*, v roce 1961 přejmenovanou na *Ohlasy našich článků* či zkráceně *Ohlasy*. V 60. letech byly zavedeny další rubriky, které se v časopise v různých obměnách udržely až do jeho závěru – např. dotazy čtenářů byly zahrnuty do rubriky *Ptejte se – Nová Praha odpovídá*, krátké zprávy z Prahy do *Pražského kaleidoskopu*.

1.5 Postavení periodika v rámci pražského tisku

Časopis *Nová Praha* měl v pražském tisku v 50. a 60. letech specifické postavení. Jednalo se o periodikum vydávané národním výborem, čímž navázalo na tradiční věstníky hlavního města Prahy; první ročníky tak plnily v podstatě funkci účelového listu – zpravodaje pro poslance národních výborů¹⁵. Postupně docházelo k úpravě obsahové skladby, časopis se začal více zaměřovat na širokou veřejnost a jeho hlavním cílem se stalo informovat Pražany o práci vedoucích orgánů městské správy, zákonech, místních vyhláškách a statistických údajích. Nová oficiální koncepce listu byla přijata radou NVP v červnu 1966¹⁶.

Národní výbor vydával též titul *Pražské aktuality*¹⁷ – jednalo se však o informace určené výhradně funkcionářům a pracovníkům výboru; jeho forma připomínala úřední zprávy či zápisy z porad a jednání. Někteří z členů redakční rady současně přispívali do *Nové Prahy* (např. Vilém Chvalovský). Na základě prostudování *Pražských aktualit* (ročníky 1966–1969) je možné vysledovat paralelu mezi tématy těchto dvou titulů.

¹⁵ Dle soupisu periodik *Noviny a časopisy v českých krajích 1953* spadal časopis *Nová Praha* do kategorie věstníků krajských národních výborů (podobně jako titul *Nové Brno*, vydávaný ÚNV v Brně).

¹⁶ Dle registrační přihlášky časopisu *Nová Praha* z 5. 12. 1967 od ministerstva kultury a informací ČSSR pod značkou RS 622, (citované v Usnesení rady NVP ze 14. 10. 1969) byl časopis v polovině roku 1966 přeměněn z instruktážní příručky pro pracovníky pražských výborů na časopis s širším čtenářským dosahem.

¹⁷ *Pražské aktuality* s podtitulem „Informace Národního výboru hlavního města Prahy“ (dostupné v Archivu hlavního města Prahy) vydávala Kancelář NVP, vycházely nepravidelně – dle potřeby, ve formátu sešitku či listů A5 vložených do desek, počet stran jednotlivých čísel nebyl jednotný.

V 60. letech vycházelo v hlavním městě množství časopisů, které můžeme rozdělit na časopisy odborné se zaměřením na jednotlivé obory (ekonomické, přírodní či historické vědy, politiku, průmysl, obchod apod.), na periodika pro určité cílové skupiny (ženy, mládež, pracovníky ve školství či zdravotnictví), samostatný okruh tvořily kulturní přehledy a časopisy o kultuře či umění.

Lze tedy říci, že listu *Nová Praha* se v průběhu 60. let podařilo zaplnit prázdné místo ve struktuře pražského tisku a stát se regionálním čtrnáctideníkem, jenž v duchu tehdejší ideologie přinášel zprávy o činnosti národních výborů, ale též praktické informace a rozmanitou škálu témat dotýkajících se různých oborů. Obyvatele Prahy tak komplexně informoval o politickém, urbanistickém i kulturním dění v metropoli.

2. 60. léta 20. století v Československu

2.1 Politická situace v Československu¹⁸

Oproti předchozímu desetiletí dochází v Československu k určitému politickému uvolnění. Jednotlivé náznaky a milníky postupně přerostly v liberalizaci režimu, jež se stala hlavním charakteristickým rysem politické atmosféry 60. let.

V květnu 1960 vyhlásil prezident Antonín Novotný¹⁹ u příležitosti 15. výročí konce druhé světové války rozsáhlou amnestii, na základě které byla propuštěna většina politických vězňů.

Národní shromáždění přijalo 11. července 1960 novou ústavu, ve které je zakotveno vítězství socialismu a uzákoněna vedoucí úloha KSČ. Byl přijat nový název státu Československá socialistická republika a nový státní znak s pěticípou hvězdou v horní části. Zároveň dochází k právním úpravám, např. k zmírnění tvrdosti trestního zákona a řádu.

Vedení KSČ rozhodlo o prověření politických procesů z 50. let – tzv. Kolderova komise byla pověřena prošetřením případů komunistických funkcionářů a na základě

¹⁸ Tuto podkapitulu jsem vypracovala na základě prostudování knihy *Československo v letech 1953–1966* od Karla Kaplana (1992).

¹⁹ Novotný, Antonín (1904–1975), v letech 1953–1968 první tajemník ÚV KSČ a současně prezident Československa v letech 1957–1968; představitel konzervativního křídla KSČ, které v 60. letech bránilo reformám. (Churaň, 1994).

její zprávy byla v dubnu 1963 část odsouzených rehabilitována. V letech 1961–1964 došlo ke krachu 3. pětiletého plánu (tzv. „pětiletky“), probíhala hospodářská krize, která přinesla pokles národního důchodu či nedostatek veškerého zboží a zároveň se stala jedním z počátečních podnětů ekonomické reformy zahájené roku 1965. Skupina odborníků vedená ekonomem Oto Šikem sestavila plán reformy, do kterého byly zahrnuly prvky tržního hospodářství. Ačkoli se Antonín Novotný zprvu k reformě stavil pozitivně, nakonec od ní z obavy o své mocenské postavení téměř upustil.

Neméně významnou roli v procesu liberalizace sehrál i vnější vliv, konkrétně změna politiky KSSS za N. S. Chruščova a její dopad na KSČ. Na XXII. sjezdu KSSS v říjnu 1961 zazněla kritika J. V. Stalina a jeho politiky. Ačkoli postupně docházelo k úpadku dosud vládnoucí autority Sovětského svazu, vedení KSČ se věrnost SSSR snažilo neustále dokazovat a tím zabránit náznakům oslabení stávajícího systému.

Za další, ještě významnější, vnější vliv lze označit pozvolné sblížování se Západem, které vedlo ke změnám politické atmosféry a nabízelo nový pohled na dosavadní vývoj. Vzrostl nejen počet zahraničních turistů, kteří navštívili Československo, ale i počet československých občanů, kteří mohli vycestovat na Západ. Podobný trend se odrazil i v oblasti vědy a umění. Stále více odborníků a vědců ze socialistických i kapitalistických států si vyměňovalo své zkušenosti na zahraničních konferencích a rozvíjelo tak mezinárodní styky. Občanům v Československu se otevřela cesta k západoevropské kultuře – mezi dovezenými filmy převládala díla západní kinematografie, stoupl počet knih, které byly překládány z anglického či francouzského jazyka na úkor jazyka ruského, i počet západoevropských divadelních her, které zde byly vydány.

Všechny tyto skutečnosti nevyhnutelně vedly k srovnávání vyspělé západní společnosti se socialistickou realitou a k rozvrácení zkresleného pohledu na „kapitalistický svět“, který dosud rozšiřovala oficiální propaganda.

V průběhu 60. let stoupá počet středoškolských i vysokoškolských studentů a do společenského života začíná výrazně zasahovat mladá generace, která vyrůstala již v poválečném Československu a nebyla poznamenána historickými vazbami k existujícímu režimu. Tato „nová“ generace upřednostňovala občanskou volnost, byla pro ni charakteristická neochota k politické angažovanosti, a právě mnozí z mladých vzdělaných lidí patřili k nejčastějším kritikům dosavadních poměrů a k aktivním zastáncům reform.

Docházelo také k změnám v sociální oblasti – především k vzestupu příjmů obyvatel. Přesun do vyšších příjmových skupin změnil i strukturu sociálních zájmů a potřeb, které se odrazily na novém životním stylu. Vzrůstaly výdaje za domácí elektrospotřebiče, kulturní a sportovní vyžití, za zahraniční i tuzemskou turistiku.

Velkým problémem se ukázala být nedostačující občanská vybavenost, která se promítla do všech odvětví a zasahovala tak do životní úrovně obyvatel. Jednalo se například o zdravotnictví (nedostatek odborného personálu, zastaralá zdravotnická zařízení i technika), sociální péče a školství (nevyhovující budovy, často v havarijním stavu), obchod a výroba (úbytek obchodních jednotek, zastaralost továrních budov) či nedostačující dopravní síť a spoje.

Tyto aspekty vedly postupně k novému paradoxu v ekonomice – změnily se sociální zájmy a potřeby obyvatel, avšak ekonomika stávajícího režimu je nebyla schopna upokojit. Československo navíc ztrácí své monopolní postavení v oblasti strojírenství na trhu v rámci RVHP, stagnuje vývoz výrobků i dovoz surovin či potravin z členských států. Ekonomická reforma, která probíhala v letech 1964–1968, se proto stala nejen nevyhnutelným důsledkem stávající situace, ale zároveň hlavním hybatelem tehdejšího reformního hnutí.

Důležitou roli v tomto směru sehrálo též veřejné mínění, jehož tvorba se komunistickým institucím postupně vymykala kontrole. Na schůzích, konferencích i ve sdělovacích prostředcích zaznívala stále častěji a intenzivněji kritika poměrů v pracovní i společenské sféře.

K procesu liberalizace přispívaly významnou měrou i změny v kulturním dění. Režim prosazoval socialistický realismus jakožto jediný přípustný umělecký směr. Umělci se však v průběhu 60. let začali hlásit k jiným směrům, nastupovala nová generace tvůrců, zrodila se československá filmová vlna, stoupala obliba malých divadelních scén. Představitelé kultury – podporováním umělci i velkou částí občanů – prosazovali pokračování započatých změn.

Určité uvolnění v politickém systému narušilo i samotnou – dosud zdánlivě neotřesitelnou – komunistickou stranu. Nastal zde vnitřní spor, který se týkal dalšího vývoje strany: mladší členové podporovali reformní snahy, stalinsky orientované vedení se naopak snažilo jakýmkoli přeměnám zabránit.

V roce 1967 došlo na IV. sjezdu spisovatelů ve dnech 27.–29. června k největšímu veřejnému konfliktu mezi zastánci a odpůrci reformy (ostrá kritika zazněla především ve vystoupení Ludvíka Vaculíka, Ivana Klímy či Pavla Kohouta).

Mocenskopolitický systém procházel vážnou krizí, A. Novotný se spolu se svými stranickými příznivci snažili reformní úsilí zastavit, avšak proces liberalizace již nebylo možné potlačit. Předsednictvo ÚV KSČ se postupně rozdělilo na zastánce a kritiky A. Novotného a vnitrostranická krize vyústila v nové rozdělení funkcí. V lednu 1968 byl prvním tajemníkem ÚV KSČ zvolen Alexander Dubček²⁰. Ve funkci prezidenta zatím A. Novotný zůstal, v březnu byl však nucen abdikovat a jeho nástupcem se stal armádní generál Ludvík Svoboda²¹. (Kaplan, 1993).

2.2 Období Pražského jara²²

Nástupem A. Dubčeka do funkce prvního tajemníka ÚV KSČ bylo zahájeno období politického uvolnění, reforem a společenských změn, později označené jako „Pražské jaro“. Velkou roli zde sehrály hromadné sdělovací prostředky, kterým se věnuje podkapitola 2.5.

V dubnu 1968 přijalo ÚV KSČ důležitý dokument – *Akční program*²³, jenž představoval koncepci reforem socialistického zřízení v oblasti ekonomické, politické i společenské. Základem nové ideologie měl být „socialismus s lidskou tváří“, celková obroda a demokratizace režimu.

Reformní hnutí bylo podporováno veřejností, narůstala společenská angažovanost v kultuře (kulturní svazy se vyjadřovaly k politickým záležitostem, patřily k aktivním hybatelům reformního procesu) či v tělovýchově (tradiční organizace Sokol a Orel obnovily svou činnost). Politické změny postihly i dosud jedinou oficiální organizaci zaměřenou na mladou generaci – Československý svaz mládeže. Dlouhodobá krize této organizace vyvrcholila jejím rozpadem, svou činnost obnovila hnutí Junák a Skaut, vznikaly nové organizace mládeže jednotlivých menšin, stran či církví.

²⁰ Dubček, Alexander (1921–1992), první tajemník ÚV KSČ (5. 1. 1968 – 17. 4. 1969), hlavní osobnost Pražského jara, zastánce reformního vývoje, který usiloval o „socialismus s lidskou tváří“, v červnu 1970 byl vyloučen z KSČ a prohlášen za „představitele pravicově oportunistických sil“. (Churaň, 1994).

²¹ Svoboda, Ludvík (1895–1979), v letech 1968–1975 prezident Československa, oproti ostatním reformním představitelům vystupoval umírněně, po srpnu 1968 se stal jedním z hlavních normalizátorů. (Churaň, 1994).

²² Tuto podkapitolu jsem vypracovala na základě prostudování knihy *Československo v letech 1967–1969* od Karla Kaplana (1993).

²³ Akční program: hlavní snahou Akčního programu bylo uskutečnění demokratizace socialistického systému. Zakotvoval zásadní odklon od stalinismu a vytvoření socialistického zřízení nového typu – snahu o „zlidštění“ totalitního režimu. Dostupné z http://www.totalita.cz/vysvetlivky/akcni_prg68.php, [cit. 2013-04-10].

V květnu 1968 došlo v Moskvě k československo-sovětskému jednání na nejvyšší úrovni. Proreformní představitelé KSČ byli prvním tajemníkem ÚV KSSS L. I. Brežněvem kritizováni za stávající politické poměry v ČSSR. Koncem května se na základě vystoupení A. Dubčeka (poukazoval na pozitivní průběh reformy) a V. Biřaka (aktivitu pravicových sil považoval za přípravu kontrarevoluce) zrodily dvě rozdílné politické linie.

V řadách veřejnosti vzrůstala obava, že reformy nastíněné v *Akčním programu* by mohly být pozastaveny. Počátkem června 1968 požádali členové ČSAV spisovatele L. Vaculíka o sepsání koncepce manifestu, kterým by známí vědci, kulturní pracovníci či sportovci přiměli občany k nové vlně podpory reformních sil. 27. června 1968, tedy den po zrušení cenzury²⁴ a zároveň den před konáním dvou okresních konferencí KSČ, vyšla v Literárních listech a v denících Mladá fronta, Práce a Zemědělské noviny výzva „Dva tisíce slov, které patří dělníkům, zemědělcům, úředníkům, vědcům, umělcům a všem“. Tento dokument, považovaný za druhý nejvýznamnější v rámci Pražského jara, vyjadřoval obavu z případného útlumu demokratizace a zároveň vyzýval veřejnost k aktivitě. Ačkoli v den vydání manifestu zazněla v parlamentu ostrá kritika jeho obsahu, v následujících dnech jej postupně podepsaly stovky známých osobností a přibližně sto tisíc občanů. Na manifest reagoval i L. I. Brežněv, který jeho znění považoval za hrozbu nástupu kontrarevolučních sil, proti nimž je nutno okamžitě zaútočit.

V průběhu července 1968 se stupňovaly nátlaky ÚV KSSS na srovnání poměrů v ČSSR, vláda však trvala na zásadě, že vnitropolitický vývoj je výhradně tuzemskou záležitostí, pokud jsou plněny závazky se zeměmi Varšavské smlouvy.

2.3 Srpen 1968 a následný vývoj

V průběhu srpna 1968 se situace vyostřovala, vedení KSSS trvalo na plnění dohodnutých závěrů z jednání v Čierné nad Tisou a v Bratislavě, na A. Dubčeka naléhali též někteří konzervativní straniční kolegové²⁵, kteří požadovali rychlý obrat politiky, čímž docházelo i k nejednotnému postoji ve vedení KSČ. (Havlíček, 1998).

²⁴ Dne 26. 6. 1968 přijalo Národní shromáždění Zákon č. 84/1968 Sb., kterým se mění zákon č. 81/1966 Sb. o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích.

²⁵ např. Vasil Biřak, Alois Indra, Oldřich Švestka či Drahomír Kolder.

Moskva sledovala vývoj v Československu v obavách z oslabení jednoty socialistického bloku a rozhodla se zdejší stav řešit vojenskou intervencí. V noci z 20. na 21. srpna překročila vojska pěti zemí Varšavské smlouvy hranice Československa, čímž byl zcela zastaven proces československých reforem, které zde dosud probíhaly.

Nastalá situace měla rychlý spád – vedení ÚV KSČ obsazení ČSSR odsoudilo, představitelé státu byli zatčeni a transportováni do SSSR, kde (kromě Františka Kriegla) 26. srpna podepsali pod nátlakem tzv. *Moskevský protokol*. Jednalo se o vynucený souhlas se vstupem vojsk a příslibem nápravy vnitropolitické situace. Následný den byla s protokolem seznámena veřejnost, většina občanů vyjadřovala své zklamání a nesouhlas. Představitelé reformního hnutí sice naznačovali, že hodlají v obrodném procesu do jisté míry pokračovat, avšak fakticky to již nebylo možné. Změna politických a mocenských poměrů, posílení vlivu a tlaku Moskvy, omezení svobody slova, postupný rozklad reformního jádra KSČ – to vše tlumilo dosavadní nadšení, u občanů vyvolávalo pocity nejistoty a bezmoci. (Kaplan, 1993).

V průběhu podzimu a zimy docházelo k čím dál většímu podvolování se KSSS a pozvolnému ustupování od reformní politiky, mladí lidé vyjadřovali svůj nesouhlas s pobytem cizích vojsk na demonstracích. V lednu 1969 se na protest proti nastávající normalizaci upálil student Jan Palach, v únoru student Jan Zajíc. Jejich činy veřejností otřásly, Palachův pohřeb se změnil v manifestaci proti okupaci a ztrátě suverenity. (Kaplan, 1993).

Veřejnost zatím zcela nerezignovala – vítězství nad SSSR na mistrovství světa v hokeji vyvolala vlnu nadšení, lidé se spontánně shromažďovali a Moskva s podobnými projevy nehodlala souhlasit. Vedení KSSS se rozhodlo k radikálním krokům – požadovalo změny ve vedení KSČ a další nezbytná opatření, která posílí vliv Moskvy. (Emmert, 2007).

A. Dubček 17. dubna 1969 rezignoval na funkci prvního tajemníka ÚV KSČ, nahradil ho Gustáv Husák, který Moskvě veřejně příslibil definitivní odklon od reformní politiky. V této době bylo zahájeno období normalizace (konsolidace), v jehož průběhu docházelo k obnovení neostalinismu, k postupnému útlaku politického odporu, k nastolení poměrů, které v Československu panovaly před rokem 1968. Toto období trvalo fakticky až do listopadu 1989. (Kaplan, 1993).

2.4 Situace na pražské radnici

Na přelomu 50. a 60. let docházelo v Praze, stejně jako v celém Československu, k uvolňování ideologického diktátu KSČ, což se projevilo např. oživením veřejného a kulturního života, založením kulturních časopisů či tzv. divadel malých forem.

Důležité změny však nastaly též v pražské komunální politice. Primátora Adolfa Svobodu²⁶ nahradil v červnu 1964 Ludvík Černý²⁷, který byl mezi funkcionářskou elitou neobvykle dynamickou osobností. Členové rady pražského Národního výboru po komunálních volbách v červnu 1964 však nepatřili mezi zastánce reformy a obrodného procesu, přesto se s vývojem politické situace složení rady NVP v průběhu funkčního období několikrát změnilo a bylo nahrazeno poněkud progresivnějšími radními. V oblasti obnovy a rozvoje města nastoupil pod vedením primátora Černého velmi energický směr, primátor se osobně zasloužil o nové koncepční řešení problémů, které se do té doby nahromadily (např. dlouhodobě zanedbávaná péče o historické městské části), a byl schopný získat pro hlavní město investiční prostředky. Díky těmto krokům se naplno rozběhla výstavba panelových sídlišť, bylo rozhodnuto o zahájení řady zásadních dopravních staveb – např. bylo započato budování metra, Nuselského mostu či podchodu na Václavském náměstí. V listopadu 1967 schválilo Národní shromáždění zákon o hlavním městě, kterým bylo upraveno metropolitní postavení Prahy a též k ní bylo (s účinností od 1. ledna 1968) připojeno 21 sousedních obcí²⁸. Také historické jádro města se po více než třech desetiletích nedostatečné péče dočkalo obnovy, byly rekonstruovány nejvýznamnější památky a objekty, za povinné podpory stavebních organizací z venkova byly opravovány fasády a střechy na hlavních turistických trasách. (Ledvinka a Pešek, 2000).

²⁶ Svoboda, Adolf (1900–1969), český politik, r. 1921 jeden ze zakládajících členů KSČ, v letech 1954–1964 poslanec Národního shromáždění a primátor hlavního města Prahy. V době jeho primátorství byly vybudovány např. studentské koleje (Petřiny, Strahov) a r. 1957 zahájena výstavba prvních panelových sídlišť (Jarov, Chmelnice aj.), která do r. 1965 přinesla 47 000 nových bytů, avšak zásahy do ekonomiky (odčerpání investic i pracovních sil na tzv. industrializaci mimopražských regionů) vedly k narušení plynulého rozvoje města, k zanedbání péče o historické centrum i úpadku infrastruktury a služeb. (Ledvinka, 2010).

²⁷ Černý, Ludvík (1920–2003), český politik, člen KSČ, v letech 1964–1970 primátor hlavního města Prahy (ve funkci potvrzen po volbách do národních výborů ustavujícím zasedáním NVP 29. 6. 1964), kterému se podařilo zajistit investiční prostředky na výstavbu města i na zahájení systematických oprav dosud chátrajících památek. Od r. 1970 předseda Československé obchodní komory. (Ledvinka, 2010).

²⁸ Nově připojené obce si ponechaly své dosavadní správní orgány, jejich místní národní výbory (MNV) byly podřízeny příslušným obvodním národním výborům a tvořily třetí stupeň pražského správního modelu (NVP – ONV – MNV); správa historických čtvrtí byla však nadále dvoustupňová (NVP – ONV). (Ledvinka a Pešek, 2000).

Veškeré pozitivní trendy, které se podařilo aktivovat v politickém a veřejném životě i ve správní a kulturní sféře, však byly utlumeny vpádem vojsk Varšavské smlouvy a později prakticky pozastaveny zahájením procesu tzv. normalizace. Ludvík Černý, který byl v srpnu 1968 zadržován Sovětskou armádou v budově Nové radnice, jakožto v hnízdu „kontrarevoluce“²⁹, již nebyl vhodným primátorem pro nové poměry a na vlastní žádost v září 1970 tento úřad opustil. (Ledvinka a Pešek, 2000).

2.5 Mediální prostředí

Činnost médií byla od února 1948, kdy došlo k státnímu převratu, podřízena politické síle komunistického režimu, což se bezprostředně projevilo zastavením vydávání několika set periodik, zavedením přísné kontroly mediálních obsahů i personálního obsazení redakcí. Práci novináře mohl dle dílčího tiskového zákona z roku 1950 vykonávat jen člen Svazu československých novinářů, tedy organizace, která posilovala komunistickou propagandu a ideologii. Média sloužila k prosazování zájmů KSČ, byl zaveden systém přísné cenzury, který měl zabránit pronikání „závadných“ informací. Předběžnou cenzuru prováděla specializovaná tajná cenzurní instituce Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD)³⁰, jež dohlížela na tištěná i vysílací média. Výsadní postavení však zaujímaly některé tituly, především *Rudé právo*, které mělo díky prověřeným stranickým redaktorům zcela mimořádnou důvěru komunistického režimu a jehož výklad domácích událostí byl pro novinářskou práci závazný. Důležitým milníkem se stal nový komplexní tiskový zákon č. 81/1966 Sb. o periodickém tisku a ostatních sdělovacích prostředcích, který definoval pravidla vydávání tisku, přiznal a zároveň legalizoval cenzuru a HSTD přejmenoval na Ústřední publikační správu (ÚPS). Tento úřad již nesměl zakazovat zveřejnění politicky nevyhovujících materiálů, mohl na ně pouze upozornit, rozhodnutí ÚPS bylo možné napadnout a řešit soudní cestou. (Končelík, Večeřa a Orság, 2010).

Důležitou roli v centralizovaném modelu sdělovacích prostředků hrála Československá tisková kancelář (ČTK), která byla zákonem z roku 1965 stanovena jako zpravodajský orgán ČSSR. V průběhu 60. let prošla ČTK několika úpravami (např.

²⁹ Okupační jednotky obsadily 21. 8. 1968 Novou radnici, kde internovaly vedoucí funkcionáře NVP, primátora L. Černého a jeho náměstkyni.

³⁰ Hlavní správa tiskového dohledu vznikla tajným (neveřejným) usnesením vlády z 22. 4. 1953, fungovala jako samostatný útvar ministerstva vnitra s úzkými pracovními kontakty na Státní bezpečnost (Končelík, Večeřa a Orság, 2010).

vznik nových redakcí), podařilo se jí vybudovat síť zahraničních zpravodajů a zároveň rozvíjela svoji vydavatelskou činnost. ČTK sloužila jako jediný zdroj informací o dění ve světě, zahraniční zprávy však směla vydávat až poté, co je zveřejnila sovětská tisková agentura TASS. (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011).

Centralizace se promítla i do jednotného systému distribuce tisku. V roce 1953 byla založena Poštovní novinová služba (PNS), na niž byli čtenáři zcela odkázáni, neboť zajišťovala distribuci periodik, spravovala pouliční novinové stánky i prodejny. Zde je též zřejmý politický podtext – pokud by určitý titul byl vyřazen z distribuční sítě PNS, znamenalo by to fakticky jeho likvidaci. (Končelík, Večeřa a Orság, 2010).

Od druhé poloviny 50. let dochází k výraznějším změnám v oblasti tištěných médií. Struktura a podoba dosavadních periodik neodpovídala požadavkům čtenářů, nedostatečná nabídka titulů i nízká kvalita tisku přiměly stranické orgány ke konkrétním krokům v mediální politice (např. v roce 1955 založení deníku pro Prahu a střední Čechy *Večerní Praha*, který přinášel odlehčené zprávy a obnovil pouliční prodej kameloty). Charakteristickým znakem tohoto období je vznik mnoha časopisů - jedná se především o tituly určené mládeži a též časopisy zaměřené na kulturu a umění. (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011).

Tento trend pokračuje i počátkem 60. let. V roce 1960 byla v souvislosti s novým správním uspořádáním ČSSR upravena struktura tisku tak, aby v každém kraji vycházel deník a v každém okrese týdeník, které by vydávaly příslušné výbory KSČ. Dalším krokem byla *Základní směrnice rozvoje periodického tisku do roku 1965*, kterou v červenci 1960 přijalo politické byro ÚV KSČ a dle níž mělo dojít k rozšíření rozsahu tištěných médií, zlepšení grafické úpravy a zvýšení počtu výtisků na 1.000 obyvatel. V souvislosti s uvolňováním politických poměrů vznikala větší prostor pro rozvoj dalších společenskovedních a kulturních časopisů, které čtenáře informovaly o kulturním dění či kriticky hodnotily soudobou českou i zahraniční literaturu. (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011).

Podobný vývoj jako u tištěných médií lze sledovat u vysílání Československého rozhlasu. Počátkem 50. let bylo přesyceno komunistickou propagandou, budovatelskou tematikou, frázemi či projevy představitelů strany a vlády, což vedlo k poklesu posluchačského zájmu. K jistému obratu dochází od druhé poloviny 50. let, mladí novináři se profesionalizovali, na programu jsou rozmanité hudební pořady, četba na pokračování i rozhlasové hry. (Končelík, Večeřa a Orság, 2010).

V 60. letech rozhlas nabídl nové typy pořadů, které se těšily velké oblibě. Jednalo se o např. o magazíny populárně vzdělávací, zábavné či motoristické, ale především kvalitní hudební pořady nabízející různé hudební žánry. Nový styl pronikl i do rozhlasové publicistiky, která přinášela posluchačům reportážní rozhovory, více živého vysílání či otevřenější informace ze zahraničí. (Končelík, Večeřa a Orság, 2010).

Organizační součástí Československého rozhlasu byla zpočátku i Československá televize, která se vládním nařízením stala roku 1957 samostatnou institucí podléhající v ideových a personálních otázkách přímo ÚV KSČ. Komunistický režim si byl vědom vzrůstajícího vlivu televize a podporoval její rozvoj vč. výstavby moderních studií a technického zázemí. Programová nabídka byla široká – od zpravodajských pořadů, přes sportovní přenosy po zábavné soutěže, pořady pro děti a oblíbené seriály. Navzdory cenzuře se tvůrcům televizní publicistiky dařilo kriticky upozorňovat na současné problémy, přinášeli otevřené reportáže a dokumenty. (Končelík, Večeřa a Orság, 2010).

Sdělovací prostředky (tisk, rozhlas, televize) sehrály v průběhu 60. let velkou roli při probouzení veřejného mínění, se změnou a ztraktivněním obsahu i formy přibývalo posluchačů i čtenářů. Stále více novinářů zaujímal kritický postoj k oficiální politice, narůstal počet témat, která se s ní neztotožňovala. Hlavním hybatelem byly redakce kulturních časopisů³¹, jejichž ideologicky nevhodnými články se komunistické vedení zabývalo čím dál častěji. Cenzura však stále více podléhala tlaku politické atmosféry a ztrácela na tvrdosti. Média tak významnou měrou přispěla k vytváření atmosféry 60. let i ke změně politických postojů občanů, stala se veřejným kritikem poměrů a významnou složkou občanské aktivity. (Kaplan, 1992).

Vedení KSČ si bylo vědomo významného vlivu sdělovacích prostředků, snažilo se působit na jejich řízení, zabývalo se intenzivně stavem médií a výrazně kritikou kulturních titulů. To vše vedlo k napětí mezi redakcemi těchto periodik a ÚV KSČ, které vyvrcholilo roku 1967. Na IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů zazněly kritické projevy významných literátů, kteří upozornili na nenaplnění ústavy např. potlačováním svobody projevu. Následovaly zákroky ze strany ÚV KSČ proti jednotlivým spisovatelům a též odebrání titulu *Literární noviny* Svazu československých spisovatelů, což způsobilo vlnu nevole v řadách umělců i široké veřejnosti. (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011).

³¹ Počet kulturních a uměleckých titulů vzrostl o 75 % (z 99 v roce 1965 na 175 v roce 1967). (Končelík, Večeřa a Orság, 2010, s. 178).

Jednání KSČ o rozdělení některých funkcí vyvrcholila v lednu 1968, kdy byl prvním tajemníkem ÚV KSČ jmenován A. Dubček. Tento krok lze považovat za počátek obrodného procesu, tzv. Pražského jara, který mohla veřejnost díky práci sdělovacích prostředků sledovat. V rozhlasu i televizi přibývaly debaty týkající se kritiky dosavadní politiky, média postupně sama rušila systém cenzury, neboť se věnovala tématům dosud zakazovaným. Právě kritické pořady či články zvyšovaly zájem veřejnosti o politické události, diskuse pronikaly též na pracoviště a do škol. (Kaplan, 1993).

Postupná liberalizace novinářské práce a návrat k investigativnímu projevu přinášely do médií zajímavější témata, aféry a skandály. Jednalo se např. o vyšetřování okolností smrti Jana Masaryka, politické procesy 50. let, kriminální činy generála Jana Šejny, ale též o nový úhel pohledu na československé dějiny (první republika, západní odboj za 2. světové války ad.). Novináři v této době často působili v několika médiích najednou, mezi nejvýznamnější patřili např. Ladislav Daneš, Jiří Kantůrek, Karel Kyncl, Jiří Ruml, Rudolf Ströbinger³² či Vladimír Škutina. (Končelík, Večeřa a Orság, 2010).

Vláda 13. června 1968 zrušila Ústřední publikační správu, instituci vykonávající cenzuru. Ve dnech 21.–23. června se v Praze konal mimořádný sjezd Svazu československých novinářů, na kterém vystoupil i A. Dubček. Podle Dušana Havlíčka³³, tehdejšího vedoucího úseku tisku, rozhlasu a televize ÚV KSČ, se Dubček těšil neuvěřitelné oblibě a podpoře široké veřejnosti i pracovníků sdělovacích prostředků. Delegáti sjezdu podpořili jeho politiku, prosazovali svobodu projevu a legalizaci zrušení cenzury, k níž došlo 26. června, kdy Národní shromáždění přijalo zákon č. 84/1968 Sb. – novelu, která stručně stanovila, že cenzura je nepřipustná. Tyto kroky vedoucí

³² Ströbinger, Rudolf (1931–2005), český novinář, publicista a spisovatel, po absolvování Filozofické fakulty UK redaktor a zástupce šéfredaktora deníku *Lidová demokracie*, přispíval do časopisu *Nová Praha*, po srpnu 1968 emigroval do SRN, působil v československém vysílání *Deutsche Welle* a *Rádia Svobodná Evropa*, od počátku 80. let předseda exilového PEN klubu německé jazykové oblasti. Po listopadu 1989 zůstal v Německu, spolupracoval s českými deníky a Českým rozhlasem. Zabýval se literaturou faktu a historií (zejm. zpravodajské zákulisí první a druhé světové války, historie protinacistického a protikomunistického odboje). Dostupné z http://cs.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Str%C3%B6binger, [cit. 2013-04-10].

³³ Havlíček, Dušan (*1923), český novinář, publicista teoretik médií, r. 1948 dokončil studia na pražské AMU, poté působil v uměleckých organizacích, od r. 1959 se věnoval převážně novinářství (krátce kulturní rubrika *Rudého práva*, poté *Hudební rozhledy*), od r. 1963 redaktor týdeníku *Kulturní tvorba*, na podzim 1967 s dalšími redaktory toto periodikum opustil na protest proti dosazení nového šéfredaktora, poté pracoval jako vědecký asistent Ústavu dějin a teorie hromadných sdělovacích prostředků Karlovy univerzity. V červnu 1968 jmenován vedoucím úseku tisku, rozhlasu a televize ÚV KSČ, jakožto představitel reformního směru byl po srpnu 1968 konzervativními členy ÚV KSČ obviněn za své postoje. Na přání A. Dubčeka ve funkci setrval, v březnu 1969 vyslán jako korespondent ČTK do Ženevy, autor studií z mediální oblasti, spolupracoval s exilovým časopisem *Listy*. (Havlíček, 1998).

k demokratizaci médií považovalo vedení KSSS za zásadní ohrožení vedoucí úlohy KSČ, nastalá situace se projednávala s představiteli ostatních zemí Varšavské smlouvy a byla též jedním z důvodů vojenské invaze, ke které došlo v noci z 20. na 21. srpna. (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011).

Sdělovací prostředky sehrály v nadcházejících dnech nezastupitelnou roli. Díky protiokupačnímu vysílání, které se podařilo rozhlasovým a televizním pracovníkům navzdory složitým podmínkám zajistit, byli posluchači a diváci již několik hodin po vpádu vojsk informováni o aktuálních událostech. Rozhlas odvysílal oficiální stanovisko ÚV KSČ odsuzující vstup vojsk, informoval o raněných a padlých a vyzýval civilní obyvatelstvo, aby nekladlo okupantům zbytečný odpor. Oficiální vysílání bylo záhy přerušeno, rozhlas však nadále vysílal z provizorních pracovišť. Podobná situace nastala i v televizi, technikům se však podařilo zprovoznit několik improvizovaných studií, odkud bylo možné vysílat. (Bednařík a Groman, 2008).

ČTK, televize, rozhlas i tisk odsuzovaly vstup vojsk a okupantům se přes veškerou snahu nepodařilo jejich činnost ovládnout. Redakce vydávaly zpravodajské dvoulisty a letáky, veřejnost tak byla průběžně informována o dění doma i světě. Teprve po podepsání *Moskevského protokolu* bylo možné obnovit činnost vysílacích sdělovacích prostředků. Dubčekův rozhlasový projev z 27. srpna naznačil, že dosavadní reformní snahy budou ustupovat normalizačnímu proudu. (Emmert, 2007).

Již 30. srpna založila vláda Úřad pro tisk a informace (ÚTI), který měl řídit a kontrolovat činnost médií, a 13. září byl Národním shromážděním přijat zákon³⁴, který umožňoval obnovení předběžné cenzury, čímž bylo prakticky ukončeno období svobody médií. Na podzim 1968 byla pozastavena některá periodika, docházelo k personálním změnám ve vedoucích funkcích jednotlivých sdělovacích prostředků. V souvislosti s federalizací státu, k níž došlo 1. ledna 1969, byl dosavadní ÚTI přeorganizován a nahrazen Českým úřadem pro tisk a informace (ČÚTI) a Slovenským úřadem pre tlač a informácie (SÚTI), které dohlížely na obsah a činnost médií. Byla zavedena následná cenzura, která předpokládala autocenzurní chování novinářů. (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011).

V lednu 1969 se mnoho významných publicistických osobností vyjádřilo k úmrtí Jana Palacha a podpořilo představitele Pražského jara. Následovala další opatření ze strany vlády, mj. též rozhodnutí o zákazu činnosti reformních novinářů, stranické čistky

³⁴ Zákon č. 127/1968 Sb., o některých přechodných opatřeních v oblasti tisku a ostatních hromadných informačních prostředků. (Šmíd, 2009).

v redakcích, zrušení titulů podporující reformní hnutí a zavedení nových periodik, která budou odpovídat a sloužit stávajícímu režimu³⁵. Tyto kroky měly ÚV KSČ zajistit rozhodující vliv na sdělovací prostředky a jejich podporu normalizačních praktik. (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011).

Rudé právo se opět stalo klíčovým periodikem, kterému se musely ostatní tituly podřizovat. Na jeho stránkách bylo 17. května 1969 otištěno *Slovo do vlastních řad* – oficiální interpretace událostí a vývoje v Československu od ledna 1968. Souhlas s tímto manifestem podepsalo během několika týdnů 350 zaměstnanců médií, kteří si tak prakticky na dalších dvacet let zajistili novinářské posty. Toto prohlášení lze považovat za zahájení normalizace sdělovacích prostředků a definitivní nastolení staronových pořádků. (Končelík, Večeřa a Orság, 2010).

3. Časopis Nová Praha v letech 1967, 1968 a 1969

3.1 Rok 1967

Pro lepší pochopení vývoje časopisu *Nová Praha* v letech 1968 a 1969 jsem se rozhodla zařadit do této práce také podkapitulu, která se podrobněji věnuje časopisu již v roce 1967. Cílem této podkapitoly je především popis témat, kterými se časopis koncem 60. let zabýval, představení jeho vnitřního uspořádání a obsahové náplně vycházející z koncepce přijaté radou NVP v červnu 1966, na kterou redakce upozornila od č. 13/1966 zavedením podtitulu „časopis všech Pražanů“.

V souvislosti s novým tiskovým zákonem, který vešel v platnost 1. 1. 1967, schválila rada NVP úpravu stávajícího organizačního řádu časopisu *Nová Praha* s účinností k 1. 7. 1967. Nový řád definoval poslání periodika, vztah NVP k časopisu, pracovní náplň, práva a povinnosti odpovědných pracovníků či způsob hospodaření redakce.

³⁵ V únoru 1969 došlo též k výměně vedoucího oddělení sdělovacích prostředků ÚV KSČ – reformního Dušana Havlíčka nahradil normalizátor Vladimír Diviš. (Cajthaml, 2009).

3.1.1 Redakce, autoři článků

V roce 1967 vyšlo 26 čísel časopisu *Nová Praha* s podtitulem „časopis všech Pražanů“. Dle informací v tiráži je patrné, že list řídil šéfredaktor dr. Zdeněk Fuka s redakční radou, jejíž složení se během roku neměnilo. Grafickou úpravu prováděl Michal Lenek, kterého v č. 17, 18 a 19 zastoupil Bohuslav Hájek. Autoři jednotlivých článků byly uváděni různým způsobem – celým jménem, počátečním písmenem jména, zkratkou, popř. jménem a funkcí, kterou dotyčný zastával. Většina zkratk odpovídala počátečním písmenům jmen autorů, určité zkratky však nelze přiřadit k žádnému ze známých jmen. Pouze výjimečně byla jako autor uvedena redakce, v některých případech označení autora zcela chybí (např. články v rubrice *Ze světových metropolí*).

Z členů redakční rady do časopisu přispívali především dr. Zdeněk Fuka (úvodní sloupky, rozhovory), Václav Gřešík (rozhovory) a dr. Markéta Vojtovičová³⁶ (besedy se zástupci NVP, rozhovory). Mezi nejčastější autory článků patřili Táňa Hájková³⁷ (výstavba města, pražská infrastruktura), Božena Vrabcová (rozhovory), Jaroslav Adler (právní rady, vyhlášky), Zuzana Tausingerová (články o průmyslu, pražských továrnách a výrobních závodech), Jaroslav Kopš³⁸ (různé), Dagmar Štětínová³⁹ (kultura), Jiří Kutina⁴⁰ (kultura), Boja Christovová (různé), Miloš Duson (reportáže o lidech a mezilidských vztazích), Petr Kettner⁴¹ (reportáže, často též autor snímků), Rudolf

³⁶ Vojtovičová, Markéta (*9. 5. 1910, zdroj: Národní archiv, fond Archiv Syndikátu novinářů – členská evidence), česká novinářka. Pro ÚNV hl. m. Prahy / NVP pracovala v letech 1952–1969, na místo samostatné redaktorky nastoupila 1. 10. 1952, v r. 1964 se stala zástupkyní vedoucího redaktora, v říjnu 1969 bylo vyhověno její žádosti o zproštění funkce zástupkyně šéfredaktora, kterou podala v září 1969, k 31. 12. 1969 podala žádost o pensionování. (Archiv hl. m. Prahy, fond Magistrát hl. m. Prahy I., Presidium rady a magistrátu, osobní oddělení, spis JUDr. Markéta Vojtovičová, 1954–1969, rešerše byla provedena pracovníky Archivu hl. m. Prahy, fond není přístupný ke studiu).

³⁷ Hájková, Táňa (nezjištěno), redaktorka, signatářka prohlášení *Slovo do vlastních řad*. Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/1968-1969/1969/signatari-prohlaseni-slovo-do-vlastnich-rad/>, [cit. 2013-04-10].

³⁸ Kopš, Jaroslav (1916–1991), český novinář a spisovatel, přispíval do *Večerní Prahy*, autor knih *Koněpruské jeskyně u Berouna*, *Pražské pitavaly* (krátké kriminální příběhy dle skutečných událostí). Zdroj: Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Kunc Jaroslav. Dostupné z <http://www.badatelna.cz/fond/4354>

³⁹ Štětínová, Dagmar (*3. 8. 1927), česká novinářka, básnička, prozaička, autorka dramatizací, pohádek, pověstí pro mládež, literárně historických pásem. (Sígl, 2008).

⁴⁰ Kutina, Jiří (*14. 9. 1926), básník, dramaturg, teoretik a kritik umění, autor sbírky sonetů *Mozart na Bertramce* (1968). Zdroj: Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Kunc Jaroslav. Dostupné z <http://www.badatelna.cz/fond/4354>

⁴¹ Kettner, Petr (1921–2003), český novinář, redaktor, autor dobrodružných a publicistických knih, překladatel z angličtiny, od r. 1945 redaktor *Práce*, později zástupce šéfredaktora *Besedy*, od r. 1960 spisovatel a publicista na volné noze. (Adamovič, 1995).

Ströbinger (povídky, příběhy na pokračování), články a ankety věnované sportu a tělovýchově měli na starosti např. Jan Fučíkovský a František Steiner⁴².

3.1.2 Rubriky, témata

Jak již bylo uvedeno, časopis *Nová Praha* nabízel čtenářům pestrý obsah, rozmanitá témata i různorodé žánry.

Struktura časopisu se během roku téměř neměnila. První stránka patřila úvodníku, který měl podobu textu v rámečku (autor se zde většinou zamýšlel nad současnými problémy či připomínal aktuální výročí) a rubrice *Ze světových metropolí* (krátké zprávy, obvykle o délce jedné až dvou vět, informující o zajímavostech z několika vybraných metropolí), která byla od č. 14 nahrazena rubrikou *Krátce z Prahy* (příloha č. 28). Tato rubrika přinášela stručná oznámení o každodenních událostech v hlavním městě – např. o probíhajících výstavách, odhalování pamětních desek, zřízení nových prodejen či restaurací, ale též o návštěvách zahraničních delegací, odborníků či umělců, kterým však byla někdy věnována i celá stránka. V další pravidelné rubrice *Komentujeme* autor (obvykle Zdeněk Veselý⁴³) často poměrně kriticky upozorňuje na běžné problémy obyvatel – např. na potíže při dovolené (č. 14) či na nedostatek zboží v obchodech (č. 18, č. 26). Fejeton se objevoval v každém čísle tradičně na straně 11, témata byla různá, např. Matějská pouť (č. 6) či vánoční svátky (č. 26).

V průběhu roku vznikaly též nové rubriky – např. *Úvahy Kritika Názory* (od č. 8), do které obvykle přispívalo více autorů, či *Zajímavosti ze světa* (od č. 14) – sloupek informující vždy o jedné události ze zahraničí. Po celý rok se na dvoustraně (str. č. 18 a 19) objevovaly pravidelné rubriky ve složení *Redakční listárna* (zveřejněné dopisy čtenářů – jejich stížnosti, nápady či doporučení), *Pražský kaleidoskop* (krátké zprávy od různých autorů o aktuálních tématech – o výzdobě domů, přípravě Mezinárodního dne dětí apod.) a *Praha před 100 lety* (sloupek krátkých zpráv, které se udály právě před sto lety) – tato vycházela vždy v lichém čísle, v sudém se pak (od č. 4) na stejném místě objevovala rubrika *Pražské figurky* (sloupek o historických postavách nebo o obyčejných obyvatelích Prahy, kteří autora zaujali – např. v č. 18 o zachránci tonoucích). Rubrice *Služba čtenářům* byla věnována jedna strana či dvoustrana a

⁴² Steiner, František (*20. 3. 1925), český sportovní novinář, redaktor *Lidové demokracie*, předseda fotbalové sekce při Klubu sportovních novinářů. Dostupné z <http://www.ksn.cz/index.php?dok=0017>, [cit. 2013-04-10].

⁴³ Veselý, Zdeněk (1927–1992), český novinář, publicista a spisovatel, redaktor deníku *Lidová demokracie*, od r. 1971 působil jako nezávislý novinář, psal též televizní hry, publicistickou literaturu a napínavé romány. (Adamovič, 1995).

zahrnovala sloupky s názvy *Nová Praha odpovídá*, *Právní poradna*, *Co chcete vědět o Praze?* (jednalo se o praktické informace z různých oblastí – obchody, výhodné ceny, nabídka pracovních míst, či odpovědi jednotlivých odborů NVP na dotazy čtenářů). Podobně zaměřená byla i rubrika *Ohlasy*, ve které se odborníci vyjadřovali k tématům, která byla otištěna v předchozích číslech. Časopis se věnoval i sportovní tematice (rozhovory a články o tělovýchově či anketa, ve které Pražané volili nejlepšího sportovce roku).

Ke konci listu se vždy objevovala křížovka a od č. 1 vycházela *Detektivka s otevřeným koncem* – čtenáři si mohli špionážní příběh Miroslava Ivanova⁴⁴ nazvaný „Případ staré aktovky“ vystříhat a z jednotlivých stránek sestavit celý sešitek, od č. 14 pak nový příběh „Přicházeli z temné noci“ od Rudolfa Ströbingera, který byl též autorem povídek a příběhů z celého světa v nepravidelné rubrice *Skandály velkoměst*. Závěrečná část listu byla věnována zábavě, reklamě, tipům na procházky s Pražskou informační službou⁴⁵ a tiráži.

Ačkoli uvedené – pravidelné i méně pravidelné – rubriky tvořily strukturu časopisu, více než polovina článků a příspěvků nebyla do žádné rubriky zařazena. Pro lepší orientaci v obsahové skladbě listu jsem proto vybrala nejvýznamnější tematické celky, jimž se časopis koncem 60. let věnoval a které budu v následujících kapitolách podrobněji sledovat. Jedná se o správní záležitosti, výstavbu hlavního města, rozvoj městské dopravy, služby, průmysl, sport, dějiny Prahy, informace o kulturním dění a komentáře k aktuálním událostem.

Časopis se zabýval činností Národního výboru (např. pravidelně informoval o výsledcích plenárních zasedání NVP), přinášel besedy se zástupci vedení města, články o nových vyhláškách či zákonech. Prostor dostávali také představitelé jednotlivých městských částí (např. č. 2 – dvoustrana věnovaná Praze 8, v č. 4 článek předsedy ONV v Praze 7 o historii, plánovaných stavbách a modernizaci této části města, v č. 6 informuje předseda ONV v Praze 1 o výstavbě a plánovaných změnách v centru Prahy apod.).

⁴⁴Ivanov, Miroslav (1929–1999), český spisovatel, jeden z nejvýznamnějších autorů literatury faktu, autor filmových námětů, literární historik, od r. 1960 redaktor časopisu *Hlas revoluce*, přispíval do mnoha periodik (např. *Literární noviny*, *Host do domu* aj.), od r. 1967 spisovatel z povolání. Zpracovával témata z českých dějin, ve svém díle propojoval prvky detektivní prózy, reportáže či cestopisů s historickou faktografií. Člen (od r. 1991 místopředseda) Klubu spisovatelů literatury faktu. Užíval pseudonym Jan Václavů a šifry MI, OV, Iv. (Janoušek, 1995).

⁴⁵ Pražská informační služba byla založena r. 1958 jako organizace na propagaci Prahy a podporu cestovního ruchu. (Ledvinka a Pešek, 2000).

Jedním z nejčastějších témat byla výstavba města, která souvisela s vývojem v této oblasti. Praha procházela po válce největší bytovou krizí ve své historii, dlouho se nedařilo najít koncepci, jak nedostatek bytů řešit. Na přelomu 50. a 60. let se bytová výstavba začíná zrychlovat, budují se nová sídliště (např. Invalidovna), ale i tak nelehká situace přetrvává. Postupně se tedy přikročilo k zástavbě rozsáhlých prostor (např. Pankrác, Prosek), vnikají komplexy výškových staveb, díky kterým se daří do jisté míry uspokojovat poptávku po nových bytech. (Bělina, 1998).

Články na toto téma se objevují v každém čísle (např. „Zpráva o výstavbě Spořilova“ v č. 4, na kterou navazuje článek v č. 12, rozhovor s generálním investorem výstavby Prahy o výstavbě prodejen potravin a na pražských sídlištích v č. 22). Redakce časopisu čtenáře průběžně informovala o aktuálních stavebních úpravách (např. články v č. 8 o přestavbě vršovického nádraží a výstavbě Velvarské třídy, články v č. 24 o úpravě ostrova Štvanice, o přestavbě Libně aj.). Časopis se nadále kontinuálně věnuje významným stavbám – např. výstavbě Nuselského mostu či podchodu na Václavském náměstí, který byl dokončen roku 1968.

Dalším tématem byla pražská doprava a infrastruktura. Tramvajová síť měla po druhé světové válce v systému hromadné dopravy nejdůležitější postavení, které si udržela i přes rozvoj trolejbusové dopravy na přelomu 40. a 50. let a zvýšení počtu autobusových spojů. Z důvodu vysokých provozních nákladů i technických potíží při výlukách byly však postupně trolejbusové linky rušeny, od počátku 60. let se dopravní situace v hlavním městě zhoršovala, docházelo k častým kolapsům dopravy, a bylo nezbytné tuto krizi koncepčně řešit. Jednou z možností mělo být zřízení podpovrchové tramvaje či metra. Hospodářské obtíže na přelomu 50. a 60. let vedly k prosazení úspornější varianty – výstavba podpovrchové tramvaje byla tedy v lednu 1966 zahájena. Tento systém měl však mnoho oponentů, expertizy prokazovaly menší spolehlivost, a proto po intenzivní diskusi, probíhající v denním i odborném tisku, byla v srpnu 1967 jednoznačně přijata varianta výstavby metra. (Bělina, 1998).

Redaktoři *Nové Prahy* toto téma samozřejmě sledovali – v č. 12 se T. Hájková zabývá podpovrchovou tramvají, článek „V Praze bude metro!“ v č. 17 informoval o tom, že vládou pozvaná skupina sovětských odborníků na problematiku výstavby metra vyloučila přechodnou etapu podpovrchové tramvaje, což v č. 18 potvrdil v rozhovoru vedoucí této skupiny P. A. Časovitin, který přednesl hlavní argumenty pro přijetí tohoto rozhodnutí. Redakce informovala též o změnách jízdních řádů městské

hromadné dopravy či přinášela užitečné informace pro motoristy (např. v č. 1 a 2 vysvětluje major Šimán změny v nové vyhlášce o pravidlech silničního provozu).

Své místo ve skladbě časopisu měly příspěvky na téma služby, obchod a průmysl v hlavním městě. Čtenáři se mohli např. dočíst, jaké služby nabízí Ústav kosmetiky (článek v č. 1 a též rozhovor v č. 12), byli informováni o činnosti prodejen (např. rozhovor s ředitelem podniku Pramen v č. 20), o výrobě a provozu pražských závodů a továren.

Časopis se pravidelně věnoval také sportovní tematice – čtenáři mohli poprvé hlasovat v anketě „Nejlepší sportovec Prahy“, v č. 6 byl vyhlášen vítěz za rok 1966. Anketa se setkala s velkým ohlasem, v listopadu 1967 (č. 24) byl vyhlášen další ročník, v každém čísle byly otištěny fotografie a medailonky pěti sportovců, ze kterých mohli čtenáři vybírat. Nechyběly články o možnostech sportovního vyžití Pražanů (např. o plavání v č. 16) či rozhovory se sportovci a představiteli tělovýchovných organizací.

Poměrně málo příspěvků se zabývalo školstvím – obvykle se jednalo jen o kratší články např. v souvislosti se zahájením nového školního roku či začátkem prázdnin.

Velký prostor byl věnován umění a současnému kulturnímu dění – čtenáři se mohli dočíst např. o aktuálních výstavách, filmových premiérách, hudebních skupinách a festivalech. Nechyběly ani rozhovory se známými osobnostmi (např. s choreografem Pavlem Šmokem v č. 18, tuzemskými i zahraničními zpěváky a herci; redaktor Jiří Kutina např. v č. 6 a č. 22 rozmlouval u příležitosti 60. výročí Divadla na Vinohradech s ředitelem a členy souboru, v č. 24 s Jiřím Hrzánem o Činoherním klubu). V několika číslech se objevila dočasná rubrika *Klub Olympik*, do které přispívali např. Miloslav Šimek a Jiří Grossmann (přiložena byla i přihláška do tohoto klubu, kterou mohli čtenáři vyplnit a odeslat).

Významnou část časopisu zaujímaly články a příspěvky, které se věnovaly dějinám, architektuře a zajímavostem metropole. Hlavnímu tématu z této oblasti byla téměř vždy věnována dvoustrana – např. rozhovor redaktorů Z. Fuky a V. Gřešika s historikem umění V. V. Štechem (č. 10) nebo článek o pražských parnicích „Potomci Primátora Dittricha“ (v č. 12, autor Petr Kettner). Na vnitřní straně zadní obálky se pravidelně objevovaly příběhy, které čtenářům přibližovaly obyčejný život obyvatel Prahy v minulých staletích (např. o různých povoláních, jak se Pražané bavily apod.).

Autoři také komentovali právě probíhající události (např. článek o plesové sezóně v č. 4) či připomínali významná výročí. Asi nejvíce to bylo zřejmé v rubrice

Kalendář – 50. výročí VŘSR, která vycházela od č. 4 do č. 22 a věnovala se Velké říjnové socialistické revoluci.

3.2 Rok 1968

V roce 1968 vyšlo 26 čísel časopisu *Nová Praha* o 24 stranách (stejný počet stran mělo i dvojčíslo 18–19, které vyšlo v září). Podtitul listu se od č. 13 změnil z „časopisu všech Pražanů“ na „pražský čtrnáctideník“. Jednalo se o 17. ročník, časopis vycházel tradičně jako čtrnáctideník, cena za jedno číslo byla 1 Kčs.

3.2.1 Redakce, autoři článků

Časopis řídil nadále dr. Zdeněk Fuka s redakční radou, jejíž složení se dle tiráže oproti předchozímu ročníku téměř nezměnilo (novým členem se od č. 2 stal Rudolf Petráň⁴⁶ a od č. 11 Rudolf Ströbinger, který již do časopisu přispíval).

Za grafickou úpravu odpovídal Michal Lenek, od č. 20 Bohumil Trita⁴⁷. Znění tiráže se od č. 23 mění, je zde jen poznámka, že list řídí Z. Fuka s redakční radou (členové rady však již nejsou jmenovitě uvedeni), post zástupce šéfredaktora zastávala dr. Markéta Vojtovičová.

Do tohoto ročníku časopisu nejčastěji přispívali dr. Zdeněk Fuka (úvodníky, rozhovory s představiteli města), Táňa Hájková (rozvoj a výstavba města, rozhovory), Bohuslav Hlinka⁴⁸ (architektura, historie Prahy), Jiří Kutina (kultura), Pavel Grym⁴⁹

⁴⁶ Petráň, Rudolf (1902–1973), český kulturní a osvětový pracovník, působil v Praze. Sestavil sborník *Pražského střediska státní památkové péče a životního prostředí*, vydaný pod názvem *Staletá Praha* (1982). Zdroj: Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Kunc Jaroslav. Dostupné z <http://www.badatelna.cz/fond/4354>

⁴⁷ Trita, Bohumil (1919–1979), český malíř, knižní grafik, spoluautor publikace o Emě Destinnové (1972). Zdroj: Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Kunc Jaroslav. Dostupné z <http://www.badatelna.cz/fond/4354>

⁴⁸ Hlinka, Bohuslav (1927–1989), český spisovatel, redaktor, novinář, autor populárně naučné literatury z oboru peněžnictví, historie literatury, filatelie, vědy a techniky. Dostupné z http://search.mlp.cz/?lang=cs&action=sOsoba&key=30122#/ak_od=key-eq:30122&ak_o=key-eq:30122, [cit. 2013-04-20].

⁴⁹ Grym, Pavel (1930–2004), český novinář a spisovatel, od poloviny 50. let přispíval do *Lidové demokracie*, dále do periodik *Film a divadlo*, *Divadelní a filmové noviny*, *Dikobraz*, *Kmen*, *Svět v obrazech* aj. Od 60. let spolupracoval s Čs. rozhlasem (autor rozhlasových her) a Čs. televizí (hudební pásma, medailony umělců apod.). Tajemník uměleckého souboru v Divadle Spejbla a Hurvínka. Užíval pseudonymů a šifer: Antonín Skála, Luboš Karen, Peter Goldberg, as, Gm, kar, pg, Im. (Janoušek, 1995).

(kultura, fejetony), Lev Brod⁵⁰ (židovská tematika) či Jaroslav Kopš (rubrika *Pražské figurky*). Čtenáři se mohli pravidelně setkávat i s články dr. Bohuslava Pernici⁵¹, který psal např. o pražských památkách či české literatuře, v č. 24 redakce uveřejnila zprávu o jeho úmrtí a jako vzpomínku otiskla jeho vyprávění o řekách pod názvem „Píseň podzimní řeky“.

3.2.2 Rubriky, témata

Struktura časopisu v roce 1968 vycházela do jisté míry z předchozího ročníku, pokračovaly tedy již zavedené rubriky (např. *Krátce z Prahy*, *Ohlasy*, *Komentujeme* či *Úvahy Kritika Názory*), besedy s poslanci obvodních národních výborů, rozhovory s primátorem Ludvíkem Černým (např. v č. 1 tradiční novoroční rozhovor) a dalšími zástupci města. Nechyběla ani dvoustrana s rubrikami *Redakční listárna*, *Pražský kaleidoskop a Listy z historie*, resp. *Pražské figurky*. Nově byla vytvořena rubrika *Služba čtenářům*, která zahrnovala přehled vycházek Pražské informační služby, *Právní poradnu* dr. Jaroslava Adlera, praktické informace – např. objednávací lístek na předplatné časopisu *Nová Praha* a od č. 2 též sloupek *Pražský zvukový deník vysílá...*, který čtenáře seznamoval s relací Československého rozhlasu určenou Pražanům.

Poslední stránky listu patřily tradičně zábavě – křížovky, hádanky, rébusy, vtipy, či aforismy (někdy souhrnně označeno *Pro chvíle oddechu*), napínavým příběhům (např. „Staropražský pitaval“ od Jaroslava Kopše), románům na pokračování (rubrika *Detektivka s otevřeným koncem*) či seriálu „První pomoc při nehodách manželských“ od MUDr. Miroslava Plzáka, jehož první díl vyšel již v č. 24/1967.

Redakce se nadále zabývala osvědčenými tématy, informovala o činnosti pražských obvodních národních výborů, přibližovala Pražanům znění zákonů a vyhlášek týkajících se správy hlavního města a připomínala aktuální výročí (např. 20 let od Února 1948⁵², 150 let od založení Národního muzea, tehdy Vlasteneckého muzea v Čechách, v č. 8, příjezd T. G. Masaryka z exilu do Prahy v prosinci 1918 v č. 22). Čtenářsky

⁵⁰ Brod, Lev (1905–nezjištěno), spisovatel, autor článků s židovskou tematikou, znalec staré Prahy. Zdroj: Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Kunc Jaroslav. Dostupné z <http://www.badatelna.cz/fond/4354>

⁵¹ Pernica, Bohuslav (1907–1968), český spisovatel, redaktor, národopisec, sběratel folklorních materiálů z moravského Horácka. Autor beletristických knih i literárních studií. Zdroj: Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Kunc Jaroslav. Dostupné z <http://www.badatelna.cz/fond/4354>

⁵² K. Zavadil, účastník událostí v únoru 1948, popisuje v článku „Doba vzdálená a přece tak blízká“ v č. 4 situaci na národních výborech v Praze před 20 lety a obětavou činností členů KSC při budování nových pořádků („Z vlastní zkušenosti víme, jak těžká a odpovědná práce byla v těchto dobách na národních výborech i v jeho aparátu...“).

oblíbeným kapitolám o pražských i českých dějinách patřila obvykle poslední strana listu a vnitřní strana zadní obálky (např. vyprávění o historii plynového osvětlení, pražských továren, významných staveb či vysokých škol).

V každém čísle se objevovaly články o právě probíhající výstavbě a rozvoji města – např. studie „Nová tvář Pankráce“ v č. 2 (podrobný popis dostavby této městské části, doplněný o plánek; příloha č. 29), rozhovor s ministrem stavebnictví o výstavbě nových bytů (č. 16) či článek o výstavbě družstevních bytů v Modřanech (č. 22), rozsáhlé reportáže (autor textu i snímků Petr Kettner) o zapojení sídlišť na telefonní síť (č. 12) nebo o rozrůstání Prahy⁵³. Poslední číslo obsahovalo „Vánoční dárek Pražanům“ (č. 26) – reportáž a anketu o dokončení podchodu na Václavském náměstí⁵⁴.

Ročník 1968 přinesl mnoho článků týkajících se dopravy, především pak výstavby metra – Táňa Hájková se např. v č. 4 a č. 6 zabývá postupem projekčních prací při výstavbě podzemní dráhy, studie jsou doplněny plánkem a návrhem řešení stanice Hlavní nádraží (příloha č. 30), v článku „Otazníky nad metrem“ (č. 10) upozorňuje na nejasnosti ohledně trasy C a za redakci vyzývá povolané osoby, aby se k dalšímu postupu vyjádřili, na což navazuje diskuse a vyjádření hlavního architekta města Prahy a dalších orgánů (v č. 12).

Prostor byl věnován i památkové péči – např. „Na besedě v Mostecké věži“ (článek v č. 6 o práci a poslání Klubu za starou Prahu⁵⁵), obnově a stavu jednotlivých historických objektů (dvojstrana v č. 16 o právě probíhajících úpravách v areálu Pražského hradu, zpráva v č. 6 o Muzeu hlavního města Prahy⁵⁶).

Okrajovějším tématem tohoto ročníku je sport – redaktoři sledují především průběh ankety „O nejlepšího sportovce Prahy“ a přípravu našich reprezentantů na Olympijské hry 1968 v Grenoblu a Mexiku, v č. 8 vyšel rozhovor s nejlepším fotbalistou roku 1967 Jánem Galetou.

Časopis se však o to více věnuje kultuře – výstavám, pražským divadelním scénám a jejich repertoáru či novým hudebním proudům (beatové kapely The Rebels

⁵³ Článek v č. 8 o bývalých vesnicích, ze kterých se staly k 1. 1. 1968 části hlavního města (Dáblice, Dolní Chabry, Řepy aj.).

⁵⁴ Podchod byl slavnostně otevřen 2. 12. 1968 v 10 hodin primátorem L. Černým, časopis *Nová Praha* průběh výstavby podchodu pravidelně sledoval.

⁵⁵ Klub za starou Prahu sídlí v malostranské mostecké věži, byl založen r. 1900, věnuje se obnově a ochraně památek s cílem zachovat estetický a starobylý ráz města. (Poche, 2001). Článek se věnuje též *Věstníku za starou Prahu*, který vycházel v letech 1910–1951.

⁵⁶ Muzeum hlavního města Prahy bylo otevřeno po roční rekonstrukci, autorkou článku byla Jarmila Jindrová, tehdejší ředitelka této instituce.

v č. 7 a The Primitives Group v č. 8). Téměř každé číslo přináší rozhovor se známými herci či zpěváky, jejichž fotografie obvykle tvoří titulní stranu (např. rozhovor s Miroslavem Horníčkem o úspěchu Československa na mezinárodní výstavě Expo 1967 v Montrealu v č. 2).

Čtenáři si mohli povšimnout, že oproti předchozím ročníkům výrazně přibýlo kritických textů a článků týkajících se sociálních věcí. Autoři upozorňují např. na nedostačující prostory družstva invalidů Obzor (č. 14), na zastaralé vybavení zdravotnických zařízení (č. 18-19), věnují se poslání Ústavu sociálního zabezpečení⁵⁷, mládeži a seniorům (např. projektu výstavby penzionu pro důchodce v č. 14).

Novým tématem, se kterým se čtenáři na stránkách *Nové Prahy* setkávají, je kriminalistika (např. redakční beseda se zástupci Výzkumného ústavu kriminologického a NVP týkající se pomoci bývalým vězňům v č. 14, reportáže v č. 16 o činnosti Operačního střediska městské správy Veřejné bezpečnosti či o vyšetřování vraždy, ke které v hlavním městě došlo).

V průběhu roku dochází k výrazné změně obsahové skladby časopisu – redaktoři se zabývají aktuálním děním nejen v Praze, ale v celé zemi, reagují na politické události, vyjadřují otevřeně své názory a otevírají dosud zapovězená témata, na což bych se v dalších odstavcích chtěla podrobněji zaměřit.

Prvním významnějším počinem v tomto směru byl úvodník v č. 8⁵⁸ nazvaný „Nastal čas činů...“, v němž Z. Fuka shrnuje události, ke kterým od ledna došlo, vyjadřuje se k *Akčnímu programu*, který považuje za důležitý dokument: „*Myslím, že akční program komunistické strany staví proti tomuto návratu starých šablon, proti bezpáteřnictví, proti myšlenkovým sterilítám ve straně hráz.*“ a především vyzývá veřejnost k aktivitě. Tento dokument by měl podle Z. Fuky být začátkem dynamického pohybu uvnitř strany i v celé společnosti a tím se stát programem nejen KSČ, ale všech občanů, neboť jim dává možnost podílet se na tvorbě státní politiky a vyjadřovat se k občanským záležitostem.

V podobném duchu se nese i úvodník „Čas nečeká“ v č. 10⁵⁹ od M. Vojtovičové, která upozorňuje na dosavadní nedostatky a liknavost pražských národních výborů při

⁵⁷ Usnesením ze 13. 4. 1966 byl zřízen Ústav sociálního zabezpečení hlavního města Prahy, do kterého byly jako samostatné rozpočtové organizace začleněny pražské i mimopražské ústavy; v r. 1972 byl název změněn na Správu sociálních služeb NVP. (Ledvinka a Pešek, 2000).

⁵⁸ Číslo 8/1968 vyšlo 12. 4. 1968.

⁵⁹ Číslo 10/1968 vyšlo 14. 5. 1968.

řešení určitých problémů: „*Jednání s lidmi bylo často poznamenáno nezájmem a lhostejností a nejednou byla práva občanů dokonce porušena...*“ Autorka věří, že nový aktivní přístup přinese pozitivní změny a efektivnější spolupráci NVP a pracovníky pražských obvodních národních výborů: „*...doba, kdy se spoléhalo na všemohoucí směrnice a pokyny shora, je za námi. Nastává věk rozumu.*“

V pravidelné rubrice *Komentujeme* se Zdeněk Veselý kriticky vyjadřuje k aktuálním tématům – v souvislosti s chystanými volbami do zastupitelských orgánů upozorňuje v č. 4 na to, že předvolební sliby dříve často zůstaly jen na papíře, nyní by však kampaň měla přinést i diskusi kandidátů s občany, v č. 8 se zabývá *Akčním programem*, který by měl zabezpečit demokratická práva občanů a především svobodu projevu.

Z. Veselý v č. 10 velmi otevřeně popsal zákulisí soudních procesů minulého desetiletí: „*Na nezákonnostech z padesátých let se podíleli bezpečnostní orgány, prokurátoři i soudci...*“, i praktiky tehdejší justice: „*V průběhu vyšetřování sestavovali vyšetřovatelé celý scénář připravovaného procesu a nutili obžalované, aby se odpovídím na otázku učili nazpaměť...*“ Autor upozorňuje na skutečnou podstatu: „*...procesy měly pouze formální, demonstrativní charakter, neboť o vině a trestu bylo rozhodnuto předem*“, a v závěru svého komentáře doufá, že počátkem roku 1968 vznikly předpoklady, aby byli neprávem odsouzení plně rehabilitováni.

V č. 10 se objevila též rozsáhlá reportáž „*Dohady o smrti Jana Masaryka*“⁶⁰, která zpochybňuje vyšetřování úmrtí bývalého ministra zahraničních věcí před 20 lety: „*Podle svědectví řady odborníků bylo šetření, jež prováděla Státní bezpečnost, neúplné a především neodborné...*“, autor či autoři uvedení značkou (NP)⁶¹ upozorňují na to, že se oficiální závěry tehdejšího vyšetřování rozcházejí se skutečnými výpověďmi svědků, a kladou si otázku, kdo mohl mít ze smrti J. Masaryka prospěch či pro koho byl nepohodlný. V závěru vyjadřují přesvědčení, že je nutné, aby bylo využito veškerých

⁶⁰ Reportáž se snímky Zdeňka Krbliha (nádvoří Černínského paláce, koupelna v bytě J. Masaryka aj.) odkazuje na článek „Pět mužů přišlo o půlnoci“, který v dubnu 1965 uveřejnil západoněmecký týdeník *Der Spiegel*. HSTD na území Československa zabavila všechna vydání tohoto 15. čísla, veřejnost se s obsahem článku seznámila až o 3 roky později v týdeníku *Student*, který uveřejnil dopis filosofa dr. Ivana Svitáka tehdejšímu generálnímu prokurátorovi ČSSR s žádostí o vyšetření tragických okolností úmrtí Jana Masaryka z 9. na 10. března 1948. Sdělovací prostředky se začaly touto kauzou zabývat, redaktor Čs. televize Vlastimil Vávra natočil čtyřdílný dokument *Na pomoc generální prokuratuře*, jehož 1. díl odvysílala Čs. televize 1. 5. 1968. (Köpplová et al., 2003).

⁶¹ (NP) – mohlo by se jednat o počáteční písmena časopisu *Nová Praha*.

možností a provedena co nejděrohodnější rekonstrukce případu: „*Vyžaduje si to nejen velká osobnost Jana Masaryka, ale vyžaduje to také naše společnost*“.

Další významnou kauzou, kterou se časopis zabýval, je případ odsouzeného Rudolfa Baráka⁶², bývalého ministra vnitra. Autor v č. 12/1968 souvisle popisuje historická fakta a vede rozhovor s hlavním vojenským prokurátorem JUDr. Richterem, který R. Barákovi přerušil výkon trestu. Pod článkem byla připsána poznámka, v níž redakce vyzývá čtenáře, aby sledovali aktuální informace o tomto případě v denním tisku, neboť časopis vzhledem k dlouhé výrobní době nemůže na nově odhalené souvislosti pružně reagovat⁶³.

Redaktoři se v každém čísle věnovali změnám ve společnosti a vedli na toto téma rozhovory s významnými osobnostmi (Z. Fuka např. rozmlouval o smyslu obrodného procesu v č. 8 s fotografem Karlem Hájkem⁶⁴, v č. 16 s Jiřím Hermachem, pracovníkem Filosofického ústavu ČSAV).

Šéfredaktor Z. Fuka se také rozhodl reagovat na schůzku, k níž došlo ve Varšavě v červenci 1968⁶⁵ - úvodník v č. 16, které vyšlo 2. srpna, pojmenoval „Dopis do Moskvy“. Formou dopisu („*Milý příteli, ...*“) oslovuje sovětského novináře, se kterým ho pojí přátelství, vysvětluje mu, že celá naše republika prožívá mimořádně vzrušené dny, a klade mu otázky, proč v jeho zemi dochází k nepochopení a neporozumění ozdravujícího procesu, který měl dát socialismu v Československu lidskou tvář. Čtenář brzy pochopí, že adresátem není „novinář“, nýbrž představitelé Sovětského svazu, od kterých autor žádá touto cestou vysvětlení: „*Proč jsme se tedy stali terčem nevidaných útoků. Proč se jednalo ve Varšavě o nás bez nás?*“ V dalším odstavci vyzývá autor k mírnějšímu řešení: „*...Proč však nezačít upřímný, seriózní, bezfrázovitý dialog o*

⁶² Barák, Rudolf (1915–1995), český komunistický politik, v letech 1953–1962 ministr vnitra, v r. 1962 byl v důsledku vnitrostranického boje zatčen a odsouzen, v r. 1968 byl jeho případ znovu otevřen a původní rozsudek uznán Nejvyšším soudem jako nezákonný. (Churaň, 1994).

⁶³ Čtrnáctidenní periodicita a téměř měsíční výrobní lhůta časopisu neumožňovala redakci pohotově reagovat na nastalé události – redakční rada se (dle *Zprávy o vývoji časopisu Nová Praha a jeho koncepci*, předložené radě NVP 14. 6. 1969) z tohoto důvodu zabývala v průběhu r. 1968 návrhem na přeměnu časopisu v týdeník, ke které však z důvodů nenalezení vhodné tiskárny nedošlo.

⁶⁴ Hájek, Karel (1900–1978), český umělecký fotograf, novinář-reportér, spolupracovník *Nové Prahy*, přispíval do mnoha periodik (např. časopisy *Pestrý týden*, *Svět v obrazech*). (Kunc, 1979).

⁶⁵ Vedení KSČ bylo 4. 7. 1968 pozváno do Varšavy na jednání s „bratrskými stranami“, na kterém se měly řešit poměry v ČSSR. Předsednictvo ÚV KSČ s tímto nesouhlasilo a navrhlo pouze dvoustranné jednání. Zástupci zemí Varšavské smlouvy se tak (14. – 15. 7.) sešli bez účasti ČSSR a zaslali do Prahy „Dopis pěti komunistických a dělnických stran ústřednímu výboru KSČ“, v němž vyjadřují nesouhlas s nastalou situací v Československu, která ohrožuje základy socialismu v ČSSR i společné zájmy ostatních socialistických zemí, čemuž je potřeba zabránit. ÚV KSČ odpověděl na varšavský dopis mírnějším tónem – uvedl, že kritika poměrů je neopodstatněná a jakákoli ultimata jsou nepřijatelná. (Havlíček, 1998).

socialismu, o svobodě, demokracii a humanismu...?“. Závěr dopisu apeluje na zachování přátelství mezi oběma zeměmi, neboť přátelství si nelze vynutit, a tímto dopisem by chtěl zabránit, aby adresát neuděl nějaký krok, který by bratrství obou národů mohl narušit.

Podporu, kterou v létě 1968 občané vyjadřovali reformním představitelům ÚV KSČ, zachytil pro *Novou Prahu* fotograf Martinovský – snímek zdi s nápisem „VIVA DUBČEK AND HIS BOYS!“ (příloha č. 31) byl otisknut v č. 17⁶⁶. Nejen tato fotografie, ale i otevřené komentáře redaktorů a velmi kritické hodnocení dvou uplynulých desetiletí samotnými představiteli města – to vše mohlo čtenáře přesvědčit, že časopis i hlavní město Praha jsou na jejich straně a plně podporují obrodný proces.

Následující číslo mělo vyjít dle dvoutýdenní periodicity 30. srpna 1968, vzhledem k srpnovým událostem však vychází až 13. září dvojčíslo 18 a 19. Redakce v úvodu přináší sdělení, že *Nová Praha* vychází po vynucené přestávce, v uplynulých dramatických dnech sice vycházela mimořádná vydání, ta se však nedostala ke všem čtenářům⁶⁷. Členové redakce ihned po vstupu vojsk Varšavské smlouvy pomáhali organizovat život v hlavním městě, nyní vyzývají ke snaze obnovit normální chod metropole a ubezpečují o svých postojích: „*Redakční kolektiv Nové Prahy je odhodlán i v nové situaci a v zúženém prostoru pokračovat v rozvíjení těch myšlenek a těch idejí, které se zrodily po lednu letošního roku. Socialismus s lidskou tváří, socialismus demokratický, naplněný duchem skutečného humanismu, je jediným cílem, za který stojí bojovat a žít, dát pro jeho uskutečnění všechny své síly...“*

V uvedeném dvojčísle se objevilo i několik citací z *Akčního programu*, anketa, ve které delegáti XIV. sjezdu KSČ odpovídají na otázky redakce⁶⁸ a též článek „Obstát v historické zkoušce“, který shrnuje průběh plenárního zasedání ÚV KSČ z 31. srpna⁶⁹.

⁶⁶ Číslo 17/1968 vyšlo 16. 8. 1968.

⁶⁷ Redakce *Nové Prahy* vydávala ve dnech po okupaci mimořádně listy *Pražské noviny* a *Pražské zpravodajství* – stručné informace NVP o aktuální situaci na území hlavního města, změnách v dopravě, zásobování apod. (příloha č. 33).

⁶⁸ Plánovaný XIV. sjezd KSČ byl po vstupu vojsk odložen; 22. 8. 1968 se v prostorách vysočanské továrny ČKD konal – spontánně svolaný – mimořádný sjezd KSČ, který zvolil nový ústřední výbor, v čele s A. Dubčekem. (Havlíček, 1998).

⁶⁹ Zasedání se konalo ve Španělském sále Pražského hradu, první tajemník ÚV KSČ A. Dubček plénum informoval o jednáních prezidenta L. Svobody a dalších představitelů ČSSR s politickým byrem ÚV KSSS v Moskvě; zástupci reformního křídla se domnívali, že existuje možnost normalizovat situaci v ČSSR, dosáhnout odchodu cizích vojsk a přejít k pokračování v tzv. polednové politice, vyjádřené *Akčním programem* KSČ.

Vzhledem k tomu, že většina příspěvků a článků byla připravena ještě před 21. srpnem, redakce čtenářům slíbila, že následující číslo se již bude věnovat aktuálním problémům a událostem, což se jí podařilo splnit.

První stránka č. 20⁷⁰ patřila článku „Naše Praha“ (autor neuveden), který se zamýšlí nad významem hlavního města nejen pro jeho obyvatele, ale pro celou zemi, připomíná důležité historické události, místa, stavby, osobnosti i moderní tvář Prahy. V textu se objevují prvky vlastenectví (obětavost národa vyjádřená slovy *Národ sobě* nad oponou Národního divadla, vyšehradský Slavín apod.) a několikrát se opakuje slovní spojení z názvu tohoto článku.

Následoval sloupek „Hlas poslanců NVP“ složený ze tří příspěvků o plénu NVP, v jednom z nich vyjadřují zástupci města otevřeně svoji podporu představitelům reformního křídla: „ *Můžete se na nás spolehnout, tak je možno vyjádřit smysl poselství, které poslanci adresovali mužům stojícím v čele našeho snažení: prezidentu republiky Ludvíku Svobodovi, Alexandru Dubčekovi, Josefu Smrkovskému a inž. Oldřichu Černíkovi...* “.

K srpnovým událostem se v rozhovoru v č. 20 vyjádřil i primátor L. Černý, který velmi ocenil chování Pražanů ve dnech vojenské invaze, jež bylo v nejtěžších chvílích oporou představitelům hlavního města i vlády. Zdůraznil, že právě díky pracovní morálce, neohroženosti a statečnosti, kterou obyvatelé Prahy prokázali, byly zabezpečeny služby nezbytné pro chod města, nedošlo k větším škodám a zabránilo se dalším zbytečným obětem.⁷¹

Také v tomto čísle je otištěno několik pasáží z *Akčního programu*. V rubrice *Komentujeme* redaktor Z. Veselý vyčísluje ztráty, které zaznamenalo československé hospodářství v souvislosti s poklesem výroby koncem srpna, a popisuje škody na budovách a silnicích, k nimž došlo vstupem a působením okupačních armád na území ČSSR.

Číslo 22/1968 vychází 28. října, tedy právě 50 let po vzniku samostatné Československé republiky. Na první stránce je otištěna báseň Viktora Dyka „Země mluví“. Tato báseň jistě nebyla vybrána náhodně, vyjadřuje vztah vlasti k občanovi, vyzývá k obraně země a k zodpovědnosti za příští generace (verše „*Třeba mne opustíš,*

⁷⁰ Číslo 20/1968 vyšlo 27. 9. 1968.

⁷¹ Okupační vojska vnikla na území Prahy v ranních hodinách 21. 8. 1968, velmi rychle se jim podařilo obsadit důležité komunikace, křižovatky, mosty, úřady a instituce, přičemž došlo ke střelbě a poškození mnoha budov. (Emmert, 2007). Přes nastalé komplikace se dle primátora L. Černého podařilo díky obětavosti a vstřícnosti Pražanů i pracovníků NVP zabezpečit v metropoli infrastrukturu i základní služby.

nezahynu. Ale víš, kolik sem přijde stínů? Kolikrát pěst bude potomek zatínat a syn tvůj kolikrát bude tě proklínat?“), odsuzuje lhostejnost a nečinnost.

Téma vlastenectví či národní hrdosti je znát i na dalších stránkách tohoto čísla. František Červenka se ve svém zajímavém zamyšlení „Pohledy do minulosti“ zabývá slovanstvím v jednotlivých etapách českých dějin, připomíná a cituje významné osobnosti 19. století (K. H. Borovský, J. Kollár, F. Palacký), popisuje vztahy mezi evropskými národy, situaci v Rakousko-Uhersku a v carském Rusku na počátku 20. století či boj proti německému nacismu. Autor hovoří o nastolení socialistického režimu v Sovětském svazu, poněkud ironicky dodává, že už nikoli slavismus, ale ideje socialismu se staly novým poutem našich národů. K 28. říjnu s jistým posměchem podotýká, že komunisté obohatili historický význam tohoto dne, neboť z něj učinili den znárodnění československého průmyslu. V závěru F. Červenka uvádí, že po dvaceti letech se v naší zemi podařilo novému vedení státu dosáhnout souladu národa a vlády, vzbudit důvěru lidu, a proto by bylo dobré v tomto směru pokračovat.

V článku „Cesta ke svobodě“ připomíná Miroslav Tater vznik samostatné republiky, popis jednotlivých etap, které tomuto milníku předcházely, prokládá citací T. G. Masaryka či ukázkami z dobového tisku.

Za zmínku stojí i rozsáhlý článek „Půl století pražských dějin“ dr. Josefa Janáčka o historii a vývoji Československého státu, který je na str. 5 doplněn fotografií prezidenta a primátora před Staroměstskou radnicí.

Koncem roku se *Nová Praha* věnovala aktuálním politickým či hospodářským tématům méně. Jednou z výjimek je komentář Z. Veselého v č. 24 nazvaný „Mistři gigantomanie – a co teď?“, v němž autor upozorňuje na likvidaci tisíců řemeslnických dílen a živností, které nebyly socialistické podniky schopny nahradit, na nárůst „nelegálního podnikání“ („*Neuvážené rozbití drobného podnikání mělo za následek rozkvět melouchářství...*“) či na nedostupnost některých služeb⁷². Informuje o připravovaných návrzích, které by měly zajistit zázemí i právní podmínky pro řemeslníky, a reformovat komunální podniky, čímž by se efektivně vyřešily více než 15 let trvající potíže v této oblasti.

⁷² Po velké vlně zakládání živností v letech 1945–1946 docházelo od r. 1948 nejen ke znárodnění podniků nad padesát zaměstnanců, ale i k likvidaci drobného soukromého podnikání. Přibližně 43 tisíc pražských živností v oblasti řemesel a služeb zaniklo v několikaletém procesu postupného znárodnění či soustřeďování do komunálních podniků a do výrobních či spotřebních družstev. (Ledvinka a Pešek, 2000).

Číslo 26 vyšlo 21. prosince 1968, redaktoři se zaměřili především na kulturu (hudební a divadelní festivaly v Praze, setkání s členy populární skupiny Beatles v Liverpoolu) a umění (výstava „Tvář Prahy 5 ve výtvarných dílech čtyř století“ či dvoustrana básní od současných autorů). Dvoustrana „Vojta Sucharda a Praha“ byla věnována životu a díle tohoto významného českého umělce⁷³.

Reportáž „Můj domov, můj štít“ vznikla na základě ankety, do které přišlo 46 příspěvků – redakce se setkala s lidmi, kteří žijí v jednom bytě více než 50 let a zachytila jejich vzpomínky a vyprávění.

Daniel Maudřík⁷⁴ svůj článek o oslavách příchodu nového roku v minulých staletích zakončil výzvou, aby čtenáři neztráceli dobrou náladu, neboť musíme doufat, že budoucnost bude optimističtější než dnešní dny.

Poslední stránka „Tři pražské byty Karla Čapka“ patřila životu a dílu významného spisovatele, od jehož smrti uplynulo právě 30 let. Autor článku Vítězslav Macháček hovoří o třech pražských místech spojených s Karlem Čapkem – byt v Říční ulici, vinohradská vila a vyšehradský hřbitov. „... Čapek je tam mezi tvůrci těch hodnot, které nedají národu zahynout. Navzdory všem Mnichovům minulým i budoucím“.

3.3 Rok 1969

V roce 1969 vyšlo 23 čísel časopisu *Nová Praha* o 24 stranách (z toho ve třech případech dvojčíslo o celkovém počtu 48 stran). Jednalo se o 18. ročník, časopis vycházel – již bez podtitulu – stále jako čtrnáctideník, některá čísla však se zpožděním, za což se redakce čtenářům vždy omluvila. Cena za jedno číslo byla 1 Kč, za dvojčíslo pak 2 Kčs. Zvláštností tohoto ročníku bylo Mimořádné číslo⁷⁵, které se věnovalo výhradně budově Staroměstské radnice, historii a vývoji a současnému stavu městské samosprávy.

⁷³ Sucharda, Vojtěch (1884–1968), sochař, řezbář, loutkář, mj. autor sošek apoštolů na orloji Staroměstské radnice. Článek začíná slovy „*Osiřelo první poschodí bubenečské vily...*“ (V. Sucharda zemřel 31. 10. 1968, redakce chystala patrně článek o jeho životě k jeho 85. narozeninám, které by oslavil 16. 1. 1969).

⁷⁴ Maudřík, Daniel (nezjištěno), český spisovatel, autor článků a studií o ochotnickém divadle. Dostupné z <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=2884>, [cit. 2013-04-28].

⁷⁵ Toto mimořádné vydání nebylo číselně označeno, vzhledem k absenci tiráže nelze určit bližší informace, např. kdo se na jeho tvorbě podílel. Ve svazku dostupném v Národní knihovně České republiky je toto vydání zařazeno mezi číslo 9 a dvojčíslo 10-11, v Archivu hl. města Prahy mezi dvojčíslo 10-11 a číslo 12, lze se tedy domnívat, že vyšlo v květnu, popř. v červnu 1969.

3.3.1 Redakce, autoři článků

Šéfredaktorem listu byl nadále dr. Zdeněk Fuka, který jej spolu s redakční radou řídil do č. 16. Ke změně dochází od č. 17, vedením časopisu je pověřen Vilém Chvalovský, tajemníkem redakce je Václav Böhm⁷⁶, jako redaktorky jsou v tiráži až do konce roku uvedeny pouze Táňa Hájková a dr. Markéta Vojtovičová. Tito členové redakce do časopisu pravidelně přispívali, jednalo se především o rozhovory s představiteli města, články o městské správě, dopravě apod.

Výjimku tvořila tematicky specifická dvojčísla 10-11 a 20-21, na kterých dle tiráže spolupracovali např. pracovníci oddělení cestovního ruchu NVP či odboru dopravy NVP.

Grafickou úpravu listu měl celý rok na starosti Bohumil Trita, pouze u dvojčísla 10-11 Karel Divina.

V roce 1969 se na skladbě časopisu podíleli autoři z předešlých ročníků, především Zdeněk Veselý (komentáře, sociální témata), Jíří Kutina a Dagmar Štětinová (umění a kultura) či Petr Kettner (reportáže). Nově do časopisu přispívají např. Zdislav Buřival⁷⁷ (dějiny Prahy), Mnislav Zelený⁷⁸(cestování), Daniel Meller⁷⁹ (umění) či Mirko Stieber⁸⁰ (povídky).

3.3.2 Rubriky, témata

Časopis *Nová Praha* počátkem roku 1969 plynule navázal na předchozí ročník, čtenáři se mohli nadále setkávat např. s rubrikami *Krátce z Prahy*, *Ohlasy* či *Právní*

⁷⁶ Böhm, Václav (*15. 9. 1931), český novinář, působil postupně v těchto novinách a časopisech: Učitelské noviny (1962-1963), Zemědělská škola (1963-1966), Závodní časopis Armabeton (1966-1967), Nová Praha (1967-1969), Beseda naší vesnice (1970-1977) a Československá fotografie (od r. 1977). (Národní archiv, fond Archiv Syndikátu novinářů – členská evidence, členská přihláška Václav Böhm).

⁷⁷ Buřival, Zdislav (1919–1990), pracovník v oblasti památkové péče, autor odborných publikací (např. uspořádal sborníky *Staletá Praha*), náměstek ministra kultury (1952–1963), ředitel Pražského střediska státní památkové péče ochrany životního prostředí (1963–1978). Zdroj: Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Kunc Jaroslav. Dostupné z <http://www.badatelna.cz/fond/4354>

⁷⁸ Zelený, Mnislav (*3. 8. 1943), český etnograf, cestovatel, novinář, autor mnoha článků a publikací o jižní Americe, v letech 1996–2001 velvyslancem ČR v Kolumbii a Ekvádoru. Dostupné z <http://www.projektandromeda.cz/spolupracovnik-9>, [cit. 2013-04-28].

⁷⁹ Meller, Daniel (*1946), český fejetonista, básník, grafik, ilustrátor. V r. 1979 emigroval do SRN, kde vydal sbírku básní *Mit Weinen und Lächeln (S pláčem a úsměvem)*. Dostupné z <http://www.divokevino.cz/1505/meller.php>, [cit. 2013-04-28].

⁸⁰ Stieber, Mirko (*3. 1. 1945), český spisovatel, dramatik, autor rozhlasových her, koncem 60. let přispíval povídkami do mnoha časopisů (např. *Mladý svět*, *Student*), v 70. letech působil jako scénárista Filmového studia Barrandov. (Janoušek, 1998).

poradna, poslední stránky listu patřily fejetonu, *Detektivce s otevřeným koncem* a již tradičně inzerci a zábavě (křížovky, hádanky, horoskopy, vtipy⁸¹).

V prvním čísle si mohli čtenáři přečíst přání do nového roku od obyvatel Prahy i známých osobností (Ladislav Pešek, Václav Neckář či Kamila Moučková), sloupek od herečky Slávky Budínové, která se vyznává ze svého vztahu k hlavnímu městu (a také připojuje přání: „*Aby myšlenky svobody, humanismu, demokracie, rozumu, pravdy a pokroku, které vždycky odnepaměti byly už při zrodu tohoto města v jeho štítu, už nikdy neupadly do prachu zapomenutí a hanby lhostejnosti.*“), či tradiční novoroční rozhovor s primátorem. Z. Fuka jej tentokrát pojal neobvykle, otázky se netýkaly bilancování minulého roku či perspektiv města, rozhovor byl veden v mnohem osobnějším duchu – primátor L. Černý vypráví o svém dětství, vztahu k Praze i o své práci, především o zodpovědnosti vůči občanům. V závěru zdůrazňuje význam národní hrdosti: „*...Nemám rád prázdné vlastenčení, ale vlastenectví konkrétních činů. Doba, kterou prožíváme, chce právě takové vlastenectví. Lásku k národu, která svými činy dovede překonat i ty největší těžkosti...*“

Již v prvním čísle se objevily zcela nové pravidelné rubriky – např. *Čtenáři nám píší* (otištěné dopisy čtenářů, kteří se měli možnost svěřit se svými potížemi či požádat o radu, redakce čtenáře průběžně vyzývala, aby se vyjadřovali k současným politickým událostem i problémům života hlavního města) či *Praha – věčná inspirátorka umění* (sloupek týkající se vždy jedné osobnosti českého umění a kultury, např. spisovatelů Fráni Šrámka, Vítězslava Nezvala, Vladimíra Holana či herečky Olgy Scheinpflugové). Oproti předchozím ročníkům dostala výrazně větší prostor od počátku roku poezie (např. básně Jaroslava Seiferta, který v č. 2 vypráví o svém vztahu k Praze) a výtvarné umění (verše od českých básníků byly často doplněny kresbou současných výtvarníků).

Dosavadní rubriku *Komentujeme* nahradila rozsahem i tematicky od č. 2 pravidelná rubrika *Zamyslete se s námi*, v níž se autoři zabývají problémy v různých oblastech (nedostatečné postihy pro znečišťovatele životního prostředí navzdory špatné kvalitě ovzduší, chybějící levné nocležny, pomalá výstavba domovů pro seniory apod.).

Od ledna začal vycházet také román na pokračování „Vražda z lásky“⁸² či cyklus reportáží ze zahraničí o životě ve vybraných evropských metropolích.

⁸¹ Autory vtipů byli např. redaktor Jiří Bartoš a grafik Vladimír Pergler, dvojice známá jako „BAPE“, která pravidelně přispívala do humoristického časopisu *Dikobraz*.

⁸² Jednotlivé díly detektivního románu od autorů Pavla Boušky a Romana Peteříka vycházely na dvoustraně uprostřed listu – čtenáři si je mohli vyjmout a sestavit z nich samostatný sešitek, aniž by časopis poškodili.

Časopis nadále sleduje témata, kterými se zabýval již v předchozích ročnících – správní záležitosti (zprávy o činnosti jednotlivých ONV a jejich spolupráce s NVP)⁸³, výstavbu Prahy, bytovou situaci, rozvoj dopravy, kulturu, umění, méně již sport a školství.

Autoři příspěvků často vyjadřovali naději, že se jednotlivým národním výborům podaří navázat na tzv. polednový směr a realizovat akční program NVP⁸⁴ („...*Samotný fakt, že zastupitelský sbor hlavního města se bude zabývat akčním programem, nasvědčuje, že vlastní iniciativa, tlumená na podzim loňského roku obavami a nejistotami o náš polednový vývoj, se opět výrazněji hlásí o slovo.*“), upozorňovali na nedostatky, jež je nutné odstraňovat, kladli důraz na význam kvalitní místní politiky, která dbá na potřeby a zájmy občanů a respektuje jejich právo sdělit k daným problémům názor.

Redaktoři se především v první polovině roku zaměřili intenzivně na bytovou výstavbu – již v říjnu 1968 vyvolali diskusi „Hledá se lék pro Prahu“, ve které se po dobu šesti měsíců k problematice v této oblasti vyjadřovali odpovědní pracovníci. Velký prostor byl věnován probíhající výstavbě (např. sídlišti na Proseku v č. 8, nemocnici Motol v č. 12) či plánovaným stavbám a úpravám (např. v č. 6 chystané generální přestavbě náměstí Republiky⁸⁵).

Časopis nadále reagoval i na aktuální události – v č. 2 vyšel emotivní článek o úmrtí Jana Palacha nazvaný „Zrcadlo svědomí“: „*Bylo to zlá a smutná neděle 19. ledna 1969. Něco nesmírně těžkého a tísnivého leželo nad hlavami těch, jimž nejsou lhostejné základní zákony etiky...*“. Autor (neuvezen) připomíná odkaz Jana Husa, symbol české víry a touhy po spravedlnosti a svobodě, neboť i on obětoval svůj život za pravdu, vyjadřuje lítost nad ztrátou mladého života, varuje před lhostejností a v závěru vyzývá společnost k probuzení a činům: „*Je škoda tak morálně silného člověka na prahu života. Bylo by dvojnásob tragické zradit i jeho víru, že se najdeme. To datum buší do našich svědomí. 19. ledna zemřel Jan Palach. A hlas svědomí říká, udělat vše pro*

⁸³ NVP se podílel na přípravě návrhu zákona o hlavním městě Praze, která se stala k 1. 1. 1969 hlavním městem federálního státu. V č. 2/1969 a 4/1969 vyšly rozsáhlé články o potřebě posílit pravomoci NVP, uspořádat správu i samosprávu města a vymezit vztahy mezi jednotlivými stupni pražských národních výborů (tzn. NVP, ONV, MNV).

⁸⁴ Akční program NVP připravený v lednu 1969 obsahoval články o posílení městské samosprávy, návrhy na zlepšení obchodní sítě či oživení v oblasti služeb.

⁸⁵ Dle směrného plánu z r. 1963 se na náměstí Republiky počítalo s výstavbou koncertní budovy, hotelu, kina a obchodního domu (v letech 1970–1974 byl vybudován obchodní dům Kotva). (Poche, 2001).

život.“ V č. 3 je otisknut snímek z pohřbu Jana Palacha s krátkým textem zdůrazňujícím odkaz, který svým činem národu zanechal (příloha č. 32).

Redaktoři připomínali čtenářům významné historické milníky (např. v č. 6 se věnují situaci v Československu před 60 lety, tedy po obsazení českých zemí německou armádou 15. března 1939, v č. 8 přináší vzpomínky pamětníků na poslední dny 2. světové války) a výročí významných organizací (např. 50 let od založení Československého červeného kříže v č. 14, přípravy na „Sedmdesátiny Klubu za starou Prahu“ v č. 22-23).

Na vnitřní straně zadní obálky se již tradičně objevovaly příběhy, snímky a kresby, které zachycovaly atmosféru Prahy v minulých staletích (taneční zábavy, divadelní scény, lazebníky apod.) i osudy zajímavých osobností (např. malíře Mikoláše Alše, hvězdáře Jana Keplera aj.).

Zajímavým příspěvkem v č. 8 je reportáž „Praha čeká na barvu“ (s podtitulkem „dlouho, netrpělivě, beznadějně, s podivem, nepochopitelně“), ve které Petr Kettner popisuje technické podmínky a první pokusy o barevné televizní vysílání ve světě – uvádí, že v Americe se podařilo zahájit pravidelné barevné vysílání v roce 1953, v následujících letech se tímto krokem začaly zabývat i západoevropské země. Autor upozorňuje, že v případě Československa došlo k výraznému zpoždění za Evropou především ze dvou důvodů – váhavost při výběru vhodného systému pro barevné vysílání⁸⁶ a nevyhovující vysílací síť, na jejíž rozvoj politický režim zapomínal („*Bývalé politické vedení se dívalo na televizi značně nepřátelsky. Konečně, ta doba není tak daleko, kdy státníci chodili na obrazovku neradi a s nevolí. Pak přišlo polednové období, které ukázalo, že televize může hrát významnou roli, navázali-li jejich prostřednictvím političtí představitelé kontakt s národem jinak než pomocí fráží...*“). Právě nyní je podle autora vhodná příležitost zaměřit se na investice a rozvoj v této oblasti, neboť podmínky, ve kterých se dnes pracuje, jsou se světovými poměry – v záporném slova smyslu – nesrovnatelné⁸⁷.

Celkově lze však říci, že podobně kritických článků ubývalo, měnila se obsahová náplň časopisu, který se stále více zabýval událostmi z pražské kultury a

⁸⁶ Evropské státy se rozhodovaly mezi systémy PAL a SECAM – českoslovenští odborníci hlasovali pro PAL, z politických důvodů byl však přijat SECAM, který přijímá Sovětský svaz a socialistické státy, s nimiž dle autora na programovém úseku Československo spolupracuje nejvíce.

⁸⁷ Autor doplnil reportáž snímky z Výzkumného ústavu rozhlasu a televize v pražských Vokovicích, ze kterého zatím došlo jen ke zkušebnímu barevnému vysílání.

umění, informoval čtenáře o probíhajících výstavách, divadelních premiérách či připravovaných televizních pořadech, přinášel rozhovory se známými osobnostmi.

V průběhu roku vyšlo několik speciálních čísel – v rámci časopisu *Nová Praha* se jednalo o zcela nový formát. Ačkoli se jednalo o zvláštní čísla, ve skutečnosti suplovala běžná vydání, mezi která byla zařazena a číselně na ně navazovala.

Tato čísla byla vždy zaměřena na jedno hlavní téma, až na výjimky (fejton či křížovka) se v nich neobjevovaly žádné pravidelné rubriky. Poprvé se jednalo o dvojčíslo 10-11, které vyšlo v červnu 1969⁸⁸ a na jehož přípravě se podílel např. dr. Štefan Kadár, tajemník komise cestovního ruchu NVP. Redakce se věnovala možnostem trávení volného času, rekreaci, zábavě, sportovnímu a kulturnímu vyžití obyvatel Prahy. Dvojčíslo bylo přehledně rozděleno na několik tematických celků – historie a současnost pražských čtvrtí a usedlostí, soupis sportovišť a rekreačních areálů (plovárny, koupaliště, lázně apod.), články o pražských restauracích, kabaretech a nočních podnicích, příroda a památky středočeského kraje. Nedílnou součástí tohoto vydání tvořily fotografie, praktické mapky a jízdní řády.

Číslo 16 bylo také označeno jako speciální⁸⁹, věnovalo se výhradně pražské kultuře, především repertoáru jednotlivých divadel, hudebním událostem v metropoli (festivaly, koncerty, program Symfonického orchestru hlavního města Prahy FOK), významným kulturním institucím (rozsáhlá reportáž o židovském muzeu⁹⁰, článek o Národní galerii či podrobný přehled o expozicích jednotlivých pražských muzeí). Čtenáři se mohli zúčastnit soutěže (rozpoznat snímky z divadelních her, uvést jména herců a jejich rolí).

Dle čtenářských ohlasů byla tato inovace (zavedení zvláštních čísel) přijata rozporuplně – někteří čtenáři nesouhlasili, že došlo k narušení kontinuity témat, se kterými se v časopisu tradičně setkávali, a také upozorňovali na nepravidelnost intervalů, ve kterých časopis v posledních měsících vycházel⁹¹.

Přes tyto připomínky vyšlo po několika běžných číslech v listopadu 1969 další speciální dvojčíslo 20-21 o dopravě, na jehož vzniku se podíleli pracovníci odboru

⁸⁸ Tiráž dvojčísla 10-11/1969 přesné datum vydání neuvádí.

⁸⁹ Tiráž uvádí, že č. 16/1969 mělo vyjít 29. 8. 1969.

⁹⁰ „Muzeum šesticípých hvězd“ – autorem reportáže i snímků byl Petr Kettner.

⁹¹ Rada NVP se přetrvávajícím problémem zabývala (dle *Zprávy o vývoji časopisu Nová Praha a jeho koncepci*, předložené radě NVP 17. 6. 1969, byl způsoben tiskárnou Rudého práva, které se nedařilo dodržovat harmonogram tisku a jednotlivá čísla časopisu vycházela často až s dvoutýdenním zpožděním).

dopravy NVP a Dopravního podniku hlavního města Prahy. Úvodní část se věnovala současné situaci (jízdné, bezpečnost dopravy, rostoucí počet semaforů), následoval několikastránkový článek „Koncepce pražské městské dopravy v roce 1970“⁹², reportáž a rozhovory o autobusové dopravě a postupném ukončování trolejbusové dopravy. Významnou část čísla tvořily příspěvky věnované metru (připravovaná první trasa C⁹³, podrobný rozbor jednotlivých etap výstavby, reportáž z tunelu, ve kterém se metro razi apod.) a tramvajím (aktuální situace, historie a vývoj od koněspřežných tramvajím). Závěr dvojčísla patřil jízdním řádům a rozpisu jednotlivých linek městské hromadné dopravy v roce 1970.

Koncem prosince 1969 vyšlo poslední dvojčíslo 22-23, které již opět obsahovalo několik zavedených rubrik. Většinu listu však tvořily tematicky rozmanité příspěvky – reportáže⁹⁴, zprávy o činnosti jednotlivých pražských podniků, články o vánočních svátcích, novoroční anketa či informace o zajímavých pořadech⁹⁵ a chystaném zahájení vysílání II. televizního programu v květnu 1970.

Z několika článků v tomto čísle je zřejmý příklon k tématům, která se v posledních měsících na stránkách listu neobjevovala – příkladem může být pochvalný příspěvek Františka Rezka, člena rady NVP, o oslavě 52. výročí VŘSR, kterou připravili důchodci ve spolupráci s ONV Praha 6.

V sekci článků o kultuře a divadlech byl otištěn portrét zasloužilé umělkyně Ludmily Pelikánové⁹⁶ „Slovo je zbraň...“, jenž oslavuje tuto recitátorku, její odpovědný přístup k práci, houževnatost, statečnost („*Zásadně si nikdy úkol neulehčovala přednesem současně oblíbených autorů, ale sloužila poctivě poezii, ve kterou věřila...*“), a angažovanost („*K její výzbroji vedle vrcholných českých a sovětských autorů patřili i neznámí básníci...*“). Autor článků (neuveden) používá nepřiměřeně

⁹² Podrobný popis a plány jednotlivých druhů městské hromadné dopravy, informace o osobní lodní dopravě, taxislužbě a Pragocarů – půjčovně automobilů.

⁹³ Článek „Metro a cestující“ o trase C přinesl rozpis jednotlivých stanic a popis interiéru metra (např. turnikety a eskalátory); k slavnostnímu otevření prvního úseku došlo 9. 5. 1974. (Bělina, 1999),

⁹⁴ Reportáž M. Vojtovičové „Když si lékaři podávají ruce s inženýry“ (o spolupráci Thomayerovy nemocnice a Výzkumného ústavu pro elektroniku a modelování v lékařství na vývoji kardiostimulátorů a jiných přístrojů) či reportáž „Zima v našem městě“ (o práci podniku „Pražské komunikace“ v zimním období a údržbě vozovek během sněhových kalamit).

⁹⁵ Článek „Pražská kamera na toulkách“ o výrobě tzv. pražských filmových magazínů (cyklus dokumentárních filmů o Praze vysílaný v kinech).

⁹⁶ Pelikánová, Ludmila (1915–1993), česká divadelní herečka a především recitátorka, komunistická aktivistka a agitátorka, autorka děl o uměleckém přednesu (např. *Recitace – nástroj a zbraň*, 1962). Zdroj: Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Kunc Jaroslav. Dostupné z <http://www.badatelna.cz/fond/4354>

úderná slova a styl charakteristický pro ideologické texty, se kterými se čtenáři *Nové Prahy* v posledních letech téměř nesetkávali.

Na straně 23 redakce časopisu informovala čtenáře o chystané změně – čtrnáctideník *Nová Praha* bude od nového roku nahrazen měsíčníkem *Praha 1970*, který tematicky naváže na dosavadní titul, bude Pražany nadále informovat o práci národních výborů, dění v hlavním městě, o výstavbě, dopravě a kultuře.

3.4 Grafická úprava a fotografie posledních ročníků časopisu

Časopis *Nová Praha* byl koncem 60. let velmi bohatý na fotografie, obrázky a reprodukce, které se objevovaly téměř na každé stránce. Jak jsem již zmínila, časopis vycházel od počátku ve formátu A4, nejprve v černobílém provedení, barva (obvykle červená) se vyskytovala jen na stránkách obálky. Od č. 1/1967 vycházel titul v dvoubarevném provedení – černočerveném (přičemž červená barva se vyskytovala jen na některých stránkách, většinou v nadpisech či kratších částech textu).

Grafická úprava, kterou měli na starosti především Michal Lenek a Bohumil Trita, byla zajímavá a nápaditá – nechyběly poutavé nadpisy jednotlivých článků či názvů rubrik, příspěvky byly často doplněny o nákresy, přehledné plánky a tabulky.

Fotografie zvyšovaly atraktivitu listu, plnily i dokumentační funkci (např. záběry na rekonstruované objekty) a především v reportážích přibližovaly Pražanům místa, na která by se běžně nedostali (např. podzemí Proseka, základy Anežského kláštera, tunel budoucího metra apod.).

Obecně lze říci, že *Nová Praha* prošla v posledních třech ročnících v tomto směru vývojem, který byl umocněn snahou redakce o modernizaci časopisu a je nejvíce patrný na provedení titulní strany i celé obálky časopisu.

V roce 1967 tvořila titulní stranu kromě nezbytných informací v záhlaví (název a podtitul „Časopis všech Pražanů“, ročník, číslo apod.) černobílá – výhradně portrétní – fotografie – v první polovině roku se jedná o snímky neznámých lidí či záběry z pražských ulic⁹⁷, poté převažují snímky známých osobností (např. Karel Gott v č. 16 či Eva Pilarová v č. 23). Titulní fotografie byla zřídka doplněna o nápis (např. „Pražské jaro“ v č. 10) a tematicky obvykle odkazovala na článek či příspěvek uvnitř listu⁹⁸.

⁹⁷ Např. tancující mládež (č. 6), dva mladí lidé jdoucí po ulici (č. 9), obličej dívky (č. 21), žena ležící na plovárně a čtoucí časopis *Nová Praha* (č. 15).

⁹⁸ Např. snímek dvojice v maškarním oděvu a článek o plesové sezóně (č. 4), snímek Věry Čáslavské s nápisem „II. ročník sportovní soutěže“ (č. 24).

Výjimkou byla v roce 1967 pouze titulní strana č. 22 (snímek moskevské ulice s nápisem „50/VŘSR“, zadní stranu obálky tvoří čtyři fotografie z Moskvy) a č. 26 (obrázek Miloše Nesvadby „Betlém 1967“ s nápisem „Přejeme Vám krásné pražské vánoce“, zadní strana se skládá z fotografií zasněžené Prahy).

Podobně je tomu v roce 1968, kdy titulní strana přináší snímky oblíbených zpěváků či herců (jen v č. 10 jsou reprodukce snímků Jana Masaryka a v č. 12 fotografie Rudolfa Baráka), odkazující na reportáže či rozhovory v daném čísle.

Výraznější inovaci v grafické úpravě mohli čtenáři zaznamenat od č. 13/1968, neboť se změnilo barevné provedení záhlaví titulní strany (dosud červenou barvu nahradila v č. 13 a č. 14 oranžová) i název podtitulu na „Pražský čtrnáctideník“. V následujících číslech jsou náměty titulních stran oproti předchozímu ročníku rozmanitější – vystihují obsah článku, ke kterému se vztahují⁹⁹ i atmosféru doby, ve které konkrétní číslo vyšlo¹⁰⁰.

K završení vývoje grafického pojetí časopisu dochází v prvním čísle ročníku 1969 – titulní stranu tvoří podbarvená fotografie, místo dosud typického záhlaví se objevil barevný obdélníček, ve kterém je umístěn nápis „Nová Praha“ (již bez podtitulu), měsíc a číslo vydání. Kombinace barev, které tvořily podbarvení obálky jednotlivých číslech, se v průběhu roku měnilo, časopis se stal atraktivnějším a tyto úpravy čtenáři velmi kladně přivítali¹⁰¹. Autoři na titulní stranu vybírali rozmanité motivy – snímky zachycující všední den ve městě i umělecké fotografie. Speciální monotematická čísla a dvojčísla se od běžných vydání lišila nejen obsahem, ale i titulní stranou, na které se místo fotografie objevily kresby od Petra Tamchyny¹⁰² a Marie Červenkové.¹⁰³

⁹⁹ Např. snímek policisty stojícího se dvěma muži ve tmě s nápisem „V boji proti zločinu“ uvozuje reportáž o krádeži starožitností (č. 25).

¹⁰⁰ Např. fotografie svatovítské katedrály, symbolu československé státnosti, vhodně doplněný citátem Františka Palackého o nezbytnosti morální statečnosti a odvaze (č. 18-19).

¹⁰¹ Z čtenářských ohlasů je zřejmé, že velké překvapení vzbudilo právě již první číslo ročníku 1969 – nejen barevnost obálky, ale i odvážný snímek klečící nahé dívky s nápisem „Varieté Praga“ odkazující na rozhovor s mladou ženou, která ve varietním programu tančí dle slov redaktora „v rouše Evině“ – téma i snímek jsou zlomové, neboť dosud se podobný motiv v časopisu nevyskytl.

¹⁰² Tamchyna, Petr (1943–1980), český malíř, grafik, ilustrátor, věnoval se časopisecké ilustraci (*Výtvarná kultura, Literární měsíčník* aj.). Zdroj: Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Kunc Jaroslav. Dostupné z <http://www.badatelna.cz/fond/4354>

¹⁰³ Titulní strany vybraných čísel časopisu *Nová Praha* z let 1967–1969 zachycují přílohy č. 15–26.

Nejčastějšími autory titulních snímků byli Karel Hájek (v č. 1/1967 s ním Z. Fuka a V. Gřešík vedli obsáhlý rozhovor o jeho práci), Ivan Koželka, Vilém Sochůrek, M. Konvalinka, František Čihák, Zdeněk Krblich či Olga Housková.

Vnitřní stranu přední obálky tvořily obvykle fotografie z Československa i ze světa (jako zdroj je v tomto případě uvedena ČTK) s kratšími texty a články. V č. 14/1967 se objevuje seriál nazvaný *Kazy na tváři Prahy*, jedná se o snímky, které upozorňují např. na nevhodně umístěné reklamy v historických částech města či nepořádek v ulicích. Autory fotografií byli např. Jaroslav Brandejs, Vilém Chvalovský, Vojtěch Václavík či Jiří Plechatý.

Od č. 14/1968 až do konce roku 1969 se mohli čtenáři na této straně setkávat s fotografiemi současných představitelů nejrůznějších uměleckých oblastí (spisovatelů, výtvarníků, herců či hudebníků) a články o jejich tvorbě.

Proměnou prochází také zadní obálka, která se tematicky věnovala hlavnímu městu. V roce 1967 ji po textové, grafické i fotografické stránce zpracovával obvykle František Čihák. Vycházel zde např. cyklus *Nedaleko Prahy*, ve kterém autor upozorňuje na zajímavé lokality v okolí metropole, dále seriál *Proměny* – články a snímky poukazující na měnící se tvář jednotlivých čtvrtí či konkrétních míst (náměstí, tržiště apod.; příloha č. 27), v některých číslech seriál *Mizející tvář Prahy*, v němž redakce uveřejňovala dokumentární fotografie významných objektů, které se měly v průběhu roku 1967 v rámci modernizace města bourat.

Od roku 1968 tvoří zadní obálku časopisu celostránková fotografie, kresba, snímek obrazu či reprodukce, většinou s pražskou tematikou (nejčastěji Karlův most, Vyšehrad, historické objekty), často doplněné o popis (jméno autora a název díla).

Fotografie na zadní straně obálky (černobílé, někdy podbarvené ve stejných tónech jako titulní strana) v roce 1969 obvykle zachycují atmosféru pražských ulic a zákoutí, hladinu Vltavy apod. (výjimkou je snímek německého vojska pochoduujícího na Pražském hradě v č. 6, který připomíná události z roku 1939 a koresponduje s titulní stranou i obsahem tohoto čísla¹⁰⁴).

V roce 1969 se mohli čtenáři seznámit blíže s prací českých fotografů též uvnitř listu – několik čísel obsahovalo cyklus fotografií od jednoho autora na určité téma

¹⁰⁴ Titulní strana č. 6/1969 zachycuje „Rozkas pro obyvatele!“ – vyhlášku z 15. března 1939 související s okupací Československa německou armádou.

(např. v č. 4 se Ivan Soeldner¹⁰⁵ věnoval divadlu Semafor, Dagmar Hochová¹⁰⁶ v č. 6 zpracovala téma „Skotačivé mládí“, v č. 13 byl otisknut soubor fotografií Evy Valtrové nazvaný „Květiny a tráva“).

Titulní strana zcela posledního dvojčísla časopisu *Nová Praha*, které vyšlo koncem prosince 1969, byla koláží obrázků se zimním motivem a fotografií zasněžené Prahy. Objevil se na ní tento vzkaz redakce čtenářům: „*pf 1970 / Redakce časopisu Nová Praha se s vámi loučí na začátku roku 1970 s nadějí, že zůstanete i nadále věrni novému měsíčníku Praha '70, který již brzy najdete v novinových stáncích. Všechno dobré, přátelé...*“

4. Hodnocení časopisu, nástin jeho dalšího vývoje

Poslední tři ročníky časopisu *Nová Praha* prošly zajímavým vývojem. Již v průběhu 60. let ubývalo ideologických textů i politických témat a od roku 1967 vycházela redakce z nové koncepce, dle které se časopis zabýval širším okruhem činnosti národních výborů a mohl se tak stát listem s větším čtenářským dosahem. Hlavními tématy byly správní záležitosti, výstavba, rozvoj a infrastruktura, architektura a kultura hlavního města. Čtenáři se mohli čtivou formou seznámit s novými zákony a vyhláškami, měli přehled o průběhu výstavby nových městských částí, rekonstrukcích historických objektů i aktuálním kulturním dění.

V průběhu roku 1968 došlo v souvislosti s tehdejší společenskou atmosférou a zrušením cenzury k určitému uvolnění i v redakci časopisu, která byla nakloněna tzv. polednovému směru a obrodnému procesu, zabývala se nejen pražskými, ale též celostátními otázkami i dosud utajovanými kauzami. Autoři spíše než pouhé konstatování vyjadřovali kriticky své názory a do příspěvků vkládali více vlastní invence. V této době však zřetelněji než kdykoli předtím vyšlo najevo, že čtrnáctidenní periodicita a především téměř měsíční výrobní doba listu nedovoľovaly pružně reagovat na nastalé události, především po vojenské invazi v srpnu 1968. Redakce řešila tento

¹⁰⁵ Soeldner, Ivan (1939–1970), český režisér, dramaturg a fotograf, vystudoval FAMU, autor reportážních fotografií z oblasti divadla, filmu a hudby, spolupracoval s časopisy (*Mladý svět, Květy aj.*). (Balajka, 1993).

¹⁰⁶ Hochová, Dagmar (*10. 3. 1926), česká fotografka-reportérka, spolupracovala s časopisy (*Vlasta, Kulturní politika aj.*), zaměřená na živé, reportážně a dokumentárně orientované fotografie. (Balajka, 1993). V cyklu „Skotačivé mládí“ zachytila děti jako symbol života.

problém mimořádnými čísly, která vycházela v provizorní podobě a měla Pražanům pomoci zorientovat se v nečekané situaci. Je zajímavé, že list – navzdory bohaté fotografické výbavě – nepřinesl snímky zachycující pražské ulice v srpnových dnech. V následujících číslech autoři neustávali v podpoře započatých změn, kladli důraz na vlastenectví a svornost národa. Zároveň však věnovali pozornost i běžným tématům, nezapomínali na zprávy týkající se každodenního života obyvatel hlavního města.

Tímto směrem se časopis ubíral i v první polovině roku 1969, avšak kritický ráz příspěvků již pomalu opadal, některá témata byla postupně vytěšňována a časopis se zabýval opět již jen výhradně pražskými záležitostmi. Z důvodu technických potíží s výrobou se redakce rozhodla pro vydávání několika monotematických čísel a dvojčísel, která se svou specifickou skladbou a „neutrální“ obsahovou náplní téměř vyhýbala subjektivním názorům redaktorů. To vše bylo též umocněno personální výměnou na místě vedoucího redaktora a následným hledáním nové koncepce listu, která měla zabránit zveřejňování „závadných“ témat a lépe by odpovídala ideologii počínající normalizační éry.

Z prostudovaných archivních materiálů je zřejmé, že rada NVP se v průběhu roku 1969 intenzivně zabývala stávající situací a budoucí koncepcí časopisu. V červnu t. r. předložil šéfredaktor dr. Z. Fuka radě NVP *Zprávu o vývoji časopisu Nová Praha, jeho koncepci a návrh na vydávání týdeníku od 1. 1. 1971*, ve které zhodnotil poslední tři ročníky periodika, činnost redakční rady, upozornil na potřebu vybudování odpovídajícího zázemí pro redakci. Zpráva obsahovala též ekonomické údaje (příloha č. 34) a předpoklady pro plánovanou přeměnu na týdeník včetně návrhu na případnou změnu názvu.

Dle usnesení rady NVP z 30. 9. 1969 byl Z. Fuka (na vlastní žádost) odvolán z funkce šéfredaktora, ve které jej prozatímně nahradil V. Chvalovský. Po tomto personálním přeobsazení rada NVP ve svém usnesení z 14. 10. 1969 zkritizovala obsah časopisu po lednu 1968, většinu článků označila jako „poplatné tzv. dobové atmosféře“ a negativně ohodnotila i volbu autorů z řad publicistů a odborníků, jejichž příspěvky nebyly v souladu s politikou NVP. Redakce a redakční rada musí nadále vycházet z politiky ÚV KSČ, zájmů socialismu a cílů pražských národních výborů. V souvislosti s výrobními možnostmi došla rada NVP k závěru, že od roku 1970 bude časopis vycházet jednou měsíčně, nového vedoucího redaktora proto pověřila přípravou koncepce a kádrového obsazení.

Dne 23. 12. 1969 přijala rada NVP návrh V. Chvalovského, ve kterém podrobil kritice dřívějšího šéfredaktora Z. Fuku, jeho práci, povrchní přístup a vytváření vlastní politické platformy, a zároveň představil budoucí koncepci periodika nově nazvaného *Praha '70*. Vzhledem k měsíční periodicitě dojde k určitému propojení s dalšími redakcemi a rozdělení obsahu následujícím způsobem: některé úlohy dosavadní *Nové Prahy* převezme informační bulletin NVP - čtrnáctideník *Pražské aktuality*, jedenkrát týdně přinese *Večerní Praha* přílohu o činnosti pražských národních výborů a stejně tak časopis *Národní výbory*¹⁰⁷, který se od 1. 1. 1970 stane týdeníkem.

Hlavním úkolem měsíčníku *Praha '70*, který má ideově řídit redakční rada složená pouze z odborníků, zasvěcených funkcionářů a pracovníků pražských národních výborů, bude informovat tuzemsko i zahraničí o historii, kultuře a současném životě hlavního města, seznamovat čtenáře se socialistickou komunální politikou a s činností pražských výborů či objasňovat význam spolupráci mezi Prahou a spřátelenými městy. Ke každému číslu bude připojeno cizojazyčné resumé v ruském, anglickém, německém a francouzském jazyce. Časopis NVP musí navázat na tradici nastolenou *Novou Prahou* a být jediným časopisem, který systematicky vysvětluje a propaguje politiku svého vydavatele.

První číslo časopisu *Praha '70* vyšlo v lednu 1970 (příloha č. 35), vedoucím redaktorem byl Vilém Chvalovský. Ačkoli se dle původní koncepce mělo zprvu jednat o průzkumové periodikum, formát měsíčníku i jeho název se osvědčily, a časopis *Praha* (vždy s uvedením daného roku) vycházel až do prosince 1990.

¹⁰⁷ Časopis *Národní výbory* vydávalo Předsednictvo vlády, byl určený pro poslance a pracovníky národních výborů a do roku 1969 vycházel jako čtrnáctideník. (Jilemnický a Pospíšil, 1969).

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na poslední ročníky časopisu *Nová Praha*, který v letech 1951–1969 vydával pražský národní výbor. Vzhledem k tomu, že tento list navázal na tradici pražských věstníků, které vycházely již od konce 19. století, v úvodu své práce jsem se věnovala vývoji a předchůdcům tohoto časopisu, nastínila jeho obsahové zaměření a vnitřní strukturu.

Jak se ukázalo, jednalo se zprvu o titul určený především pracovníkům národního výboru, kteří do něj také významnou měrou přispívali. Obsahová náplň se však v průběhu let měnila, časopis ztrácel úřední ráz a jistou strohost a přetvářel se v informační čtrnáctideník pro širší veřejnost.

Praha do této doby postrádala regionální časopis, který by přinášel komplexní informace o dění v hlavním městě, a Pražané si takový časopis žádali. Díky otevřenosti redakce, která přijímala jejich názory a návrhy se čtrnáctideníku *Nová Praha* postupem doby podařilo zaplnit toto prázdné místo ve struktuře pražského tisku. Dle ohlasů čtenářů se koncem 60. let jednalo o velmi oblíbený časopis, na němž oceňovali především jeho tematickou rozmanitost i grafickou úpravu. Zajímavá byla i žánrová pestrost tohoto periodika, která odrážela skutečnost, že se na jeho tvorbě podíleli nejen zástupci pražské radnice, národních výborů či odborníci z různých pražských podniků, ale také publicisté, spisovatelé či historici. *Nová Praha* se tak do jisté míry stala specifickým periodikem, na jehož stránkách se vedle zpráv o běžném životě Pražanů a každodenních událostech objevovaly současně architektonické či urbanistické studie, fotoreportáže i zajímavá literární díla.

Rozboru jsem podrobila poslední tři ročníky tohoto časopisu – obsahovou náplň, strukturu listu, jednotlivé rubriky, složení redakce i grafickou úpravu. Na jednotlivých příkladech jsem popsala, jakým tématům se časopis nejvíce věnoval a jakým způsobem je zpracovával. Pro lepší pochopení je vývoj časopisu zasazen do kontextu historického a společenského dění v Československu v 60. letech a mediálnímu prostředí tohoto období.

Hlavní přínos své práce spatřuji v analýze časopisu *Nová Praha*, neboť se tímto periodikem dosud žádná studie podrobněji nezabývala. Ačkoli se jednalo o časopis vydávaný nejvyšším správním orgánem hlavního města, jeho rozbořem se mi podařilo poukázat na to, že se stal v posledních letech své existence městským regionálním periodikem, které dnes přináší zajímavé svědectví o životě a dění v metropoli té doby.

Summary

I have focused in my bachelor's thesis on the last years of the magazine *Nová Praha*, which was published from 1951 – 1969 by the Prague National Committee. Since this paper followed in the tradition of the Prague journals published since the late 19th century, I traced its development and predecessors in the introduction to my thesis and outlined its content focus and internal structure.

As the thesis demonstrates, originally this magazine was meant primarily for employees of the National Committee, who also contributed to the magazine to a significant extent. However, over the years the contents began to change and the magazine lost its official tone and certain level of severity and became an informational biweekly magazine for the general public.

Prague had been lacking a regional magazine up to that time that would offer comprehensive information about affairs in the capital city, and the residents of Prague were looking for a magazine to meet that need. Thanks to the openness of its editorial staff, who listened to their opinions and suggestions, the biweekly magazine *Nová Praha* over time came to fill that niche in the Prague press. Based on reader responses at the end of the 1960s the magazine was highly popular, particularly for its wide range of topics and graphic design. Another attractive aspect of the periodical was its genre diversity, reflecting the fact that its contributors were not only from the Prague City Hall, National Committees or experts from various Prague enterprises, but also publicists, writers and historians. Thus to a certain extent *Nová Praha* became a unique periodical, publishing reports on the daily life of Prague residents and everyday affairs as well as architectural or urban planning studies, photo reports and interesting literary works.

I analyzed the last three years of this magazine – its contents, structure, individual sections, the composition of the editorial staff and graphic design. Using specific examples I described the topics the magazine addressed most often and how they were presented. For ease of comprehension the development of the magazine is placed into the context of the social and political atmosphere of Czechoslovakia in the 1960s as well as the media environment of the time.

I see the main contribution of my thesis in the analysis of the magazine *Nová Praha*, since to date no detailed study of this periodical has been undertaken. Although the magazine was published by the highest administrative authority in the capital, this

analysis has allowed me to show that in the last years of its existence it became a regional publication for the city, which continues to offer valuable insight into the life and events in the metropolis during that time.

Použitá literatura a zdroje

Tištěné neperiodické publikace

ADAMOVIČ, Ivan, 1995. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Vyd. 1. Praha: R3. 349 s. ISBN 80-853-6457-3.

BALAJKA, Petr, 1993. *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. Praha: ASCO. 451 s. ISBN 80-7046-018-0.

BEDNAŘÍK, Petr a Martin GROMAN, 2008. Role vysílacích médií v období let 1968–1969. In: KÖPPLOVÁ, Barbara a Radim WOLÁK (ed.). *Česká média a česká společnost v 60. letech*. Praha: Radioservis, s. 20–30. ISBN 978-80-86212-94-4.

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ, 2011. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada. 439 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-802-4730-288.

BĚLINA, Pavel, 1998. *Dějiny Prahy*. Praha: Paseka. 565 s. ISBN 80-718-5143-4.

CAJTHAML, Petr, 2009. Proměny propagandistického obrazu Pražského jara v době nastupující normalizace. In: *Pražské jaro 1968: literatura - film - média: materiály z mezinárodní konference pořádané Literární akademií za spolupráce s Městskou knihovnou Praha 20.-22. května 2008*. Praha: Literární akademie, s.286–294. ISBN 978-80-86877-38-9.

EMMERT, František, 2007. *Rok 1968 v Československu*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad. 63 s. ISBN 978-80-7021-903-4.

HAVLÍČEK, Dušan, 1998. *Jaro no krku: zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ, od června do prosince 1968*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. 229 s. ISBN 80-85270-82-X.

CHURAŇ, Milan, 1994. *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*. Vyd. 1. Praha: Libri. 687 s. ISBN 80-901579-5-5.

JANOUSEK, Pavel (ved. red.), 1995. *Slovník českých spisovatelů od roku 1945: Díl 1, A-L*. 1. vyd. Praha: BRÁNA. 549 s. ISBN 80-85946-16-5.

JANOUSEK, Pavel (ved. red.), 1998. *Slovník českých spisovatelů od roku 1945: Díl 2, M-Ž*. 1. vyd. Praha: Brána. 791 s. ISBN 80-7176-940-1

JILEMNICKÝ, František a František POSPÍŠIL, 1969. *Noviny a časopisy v českých krajích 1967–1969*. Praha: Národní knihovna. 285 s. ISBN neuvedeno.

JOSEF, Dušan, 1999. *Encyklopedie mostů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 1. vyd. Praha: Libri. 471 s. ISBN 80-859-8374-5.

KAPLAN, Karel, 1992. *Československo v letech 1953–1966*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 146 s. ISBN 80-042-5745-3.

KAPLAN, Karel, 1993. *Československo v letech 1967–1969*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 81 s. ISBN 80-04-26 142-6.

KÖPPLOVÁ, Barbara (et al.), 2003. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. V Praze: Karolinum. 461 s. ISBN 80-246-0632-1

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG, 2010. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál. 310 s. ISBN 978-80-7367-698-8.

KUBÁSKOVÁ, Eva, 1994. *Kdy zemřeli...?: Přehled českých spisovatelů a publicistů zemřelých v letech 1986–1990 s doplňky za předchozí léta; Část 1, A–J*. Praha: Národní knihovna České republiky. 155 s. ISBN 80-7050-169-3.

KUNC, Jaroslav, 1979. *Kdy zemřeli...? 1975–1979*. Praha: Státní knihovna ČSR. 192 s. ISBN neuvedeno.

LEDVINKA, Václav, 2010. Purkmistři, starostové a primátoři sjednocené Prahy. Adolf Svoboda. *Listy hlavního města Prahy*. 2010, č. 7, s. 7. ISSN neuvedeno.

LEDVINKA, Václav, 2010. Purkmistři, starostové a primátoři sjednocené Prahy. Ludvík Černý. *Listy hlavního města Prahy*. 2010, č. 8, s. 7. ISSN neuvedeno.

LEDVINKA, Václav a Jiří PEŠEK, 2000. *Praha*. Praha: Lidové noviny. 819 s. Dějiny českých měst. ISBN 80-710-6320-7.

MERTA, Andělín, 1966. *Pražské národní výbory: Vývoj jejich organizace v letech 1945–65*. Praha: Orbis. 290 s. ISBN neuvedeno.

POCHE, Emanuel, 2001. *Prahou krok za krokem: uměleckohistorický průvodce městem*. 3., aktualizované a dop. vyd. Litomyšl: Paseka. 533 s. ISBN 80-718-5373-9.

RATAJOVÁ, Jana a Jan RATAJ, 2000. Období „lidové správy“ v Praze v letech 1945–1989. In: *Osm století pražské samosprávy: výstava o vývoji pražské městské správy od 13. století do roku 2000, Glam-Gallasův palác 4. května - 6. července 2000 : průvodce výstavou*. Vyd. 1. Editor Václav Ledvinka. Praha: Skriptorium. ISBN 80-861-9716-6.

ŠÍGL, Miroslav, 2008. *Almanach českých novinářů: 1989–2008*. Praha: Libri. 359 s. ISBN 978-80-7277-356-5.

ŠMÍD, Milan, 2009. Rozhlas, noviny a televize v období Pražského jara. In: *Pražské jaro 1968: literatura - film - média: materiály z mezinárodní konference pořádané Literární akademií za spolupráce s Městskou knihovnou Praha 20.-22. května 2008*. Praha: Literární akademie, s. 38–44. ISBN 978-80-86877-38-9.

ŠVEHLA, Karel, 1954. *Noviny a časopisy v českých krajích 1953*. Praha: Národní knihovna. 67 s. ISBN neuvedeno.

Tištěná periodika

Nová Praha (ročníky 1951–1969)

Praha (ročníky 1948–1950)

Praha '70 (ročník 1970)

Pražské aktuality (ročníky 1966–1969)

Věstník hlavního města Prahy (ročníky 1922–1939)

Věstník obecní hlavního města Prahy (ročníky 1919–1921, 1945–1948)

Věstník obecní královského hlavního města (ročníky 1894–1918)

Úřední zprávy hlavního města Prahy (ročníky 1940–1942)

Elektronické zdroje

Amatérské divadlo. Osobnosti [online]. c2013 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z www: <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=2884>

Česká televize. Signatáři prohlášení Slovo do vlastních řad. [online]. c2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z www: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/1968-1969/1969/signatari-prohlaseni-slovo-do-vlastnich-rad/>

Divoké víno. Daniel Meller [online]. 19.3.2005 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z www: <http://www.divokevino.cz/1505/meller.php>

Literární archiv Památníku národního písemnictví. Fond Kunc Jaroslav, č. fondu 935. Dostupné z www: <http://www.badatelna.cz/fond/4354>

Městská knihovna v Praze. Bohuslav Hlinka. [online]. c2013 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z www: http://search.mlp.cz/?lang=cs&action=sOsoba&key=30122#/ak_od=key-eq:30122&ak_o=key-eq:30122

Projekt Andromeda. Ing Mnislav Zelený. [online]. c2012 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z www: <http://www.projektandromeda.cz/spolupracovnik-9>

Totalita.cz. Akční program. [online]. © 1999–2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z www: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/akcni_prg68.php

Totalita.cz. Ing. Božena Fuková. [online]. © 1999–2013 [cit. 2013-04-09]. Dostupné z www: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_fukovab.php

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Rudolf Ströbinger [online]. c2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z www: http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Rudolf_Str%C3%B6binger&oldid=9862555

Archivní materiály

Archiv hl. m. Prahy, fond Magistrát hl. m. Prahy I., Presidium rady a magistrátu, osobní oddělení, spis JUDr. Markéta Vojtovičová, 1954–1969, rešerše byla provedena pracovníky Archivu hl. m. Prahy, fond není přístupný ke studiu.

Archiv hl. m. Prahy, fond Zápisy ze zasedání předsednictva, rady, pléna a zastupitelstva ÚNV, NVP a HMP (1945-1994).

Národní archiv, fond Archiv Syndikátu novinářů – členská evidence.

Národní archiv, fond Policejní ředitelství Praha II – oddělení tiskové, spolkové, bezpečnostní a dopravní, karton 2, sign. 953.

Další zdroj

písemná komunikace s prof. JUDr. Zbyňkem Kiesewetterem, CSc., březen 2013

Seznam příloh

- Příloha č. 1: *Věstník obecní královského hlavního města Prahy*, č. 1/1894 (foto titulní strany)
- Příloha č. 2: *Věstník hlavního města Prahy*, č. 25/1938 (foto titulní strany)
- Příloha č. 3: *Věstník hlavního města Prahy*, č. 38/1946 (foto titulní strany)
- Příloha č. 4: *Věstník hlavního města Prahy*, č. 1/1948 (foto titulní strany)
- Příloha č. 5: *Časopis Praha*, č. 9/1949 (foto titulní strany)
- Příloha č. 6: *Časopis Praha*, č. 29-30/1950 (foto titulní strany)
- Příloha č. 7: *Časopis Nová Praha*, č. 2/1951 (foto titulní strany)
- Příloha č. 8: *Časopis Nová Praha*, č. 1/1954 (foto titulní strany)
- Příloha č. 9: *Časopis Nová Praha*, č. 19/1961 (foto titulní strany)
- Příloha č. 10: *Časopis Nová Praha*, č. 21/1964 (foto titulní strany)
- Příloha č. 11: *Časopis Nová Praha*, č. 10-11/1951 (foto rubriky)
- Příloha č. 12: *Časopis Nová Praha*, č. 17/1960 (foto rubriky)
- Příloha č. 13: Ustanovení dr. Zdeňka Fuky do funkce vedoucího redaktora časopisu *Nová Praha* (foto archivního materiálu)
- Příloha č. 14: Usnesení o změně ve funkci vedoucího redaktora časopisu *Nová Praha* (foto archivního materiálu)
- Příloha č. 15: *Časopis Nová Praha*, č. 1/1967 (foto titulní strany)
- Příloha č. 16: *Časopis Nová Praha*, č. 4/1967 (foto titulní strany)
- Příloha č. 17: *Časopis Nová Praha*, č. 14/1967 (foto titulní strany)
- Příloha č. 18: *Časopis Nová Praha*, č. 24/1967 (foto titulní strany)
- Příloha č. 19: *Časopis Nová Praha*, č. 1/1968 (foto titulní strany)
- Příloha č. 20: *Časopis Nová Praha*, č. 7/1968 (foto titulní strany)
- Příloha č. 21: *Časopis Nová Praha*, č. 13/1968 (foto titulní strany)
- Příloha č. 22: *Časopis Nová Praha*, č. 16/1968 (foto titulní strany)
- Příloha č. 23: *Časopis Nová Praha*, č. 2/1969 (foto titulní strany)
- Příloha č. 24: *Časopis Nová Praha*, č. 6/1969 (foto titulní strany)
- Příloha č. 25: *Časopis Nová Praha*, č. 10-11/1969 (foto titulní strany)
- Příloha č. 26: *Časopis Nová Praha*, č. 22-23/1969 (foto titulní strany)
- Příloha č. 27: *Časopis Nová Praha*, č. 6/1967 (foto zadní obálky)
- Příloha č. 28: *Časopis Nová Praha*, č. 18/1967 (foto rubriky)
- Příloha č. 29: *Časopis Nová Praha*, č. 2/1968 (foto článku)

Příloha č. 30: Časopis *Nová Praha*, č. 6/1968 (foto článku)

Příloha č. 31: Časopis *Nová Praha*, č. 17/1968 (foto snímku „Léto 1968“)

Příloha č. 32: Časopis *Nová Praha*, č. 3/1969 (foto stránky)

Příloha č. 33: „Pražské noviny“, mimořádné vydání *Nové Prahy*, srpen 1968 (foto archivního materiálu)

Příloha č. 34: Náklad časopisu *Nová Praha* v letech 1966–1968 (tabulka)

Příloha č. 35: Časopis *Praha '70*, č. 1/1970 (foto titulní stránky)